Контрольный экземпляр

Массо а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советен Министрий Советен орган («СВЕТ») Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено - Ингушской АССР

139 (5080). | ШОАТТА, 20 ноябрь, 1971 шу. | Мах 2 кап. | Газет арадуьл 1923 шера дениз

ПХЕ ШЕРА ПЛАН—ХАНАЛ ХЬАЛХА

ДЕКАБРЬ БЕТТА ЧОТАХ

Шу чаккхдала уьх юкъейисача хана хьинар айдеина къахьегаш ба А. Шерипова цlерагlчу Грозненски мехкдаьтта чаккхдоккхуча духкдача установкий, цеций технологаш. Белгалъьвлина дика къа а хьегаш заводе эгтара хьалха 11 бетта план кхоачашъьвй Сергеев Тимофей Епифанович керте латтача цхьоалагlча цеха коллективан Николенко Владимира кулгалдеча № 40/2 йолча установка технологаш. Иштта дика къахьегаш ба Горьковой Дмитрий Абрамовича кулгалдеча № 40 йолча установка технологаш а. 13-чу ноябре кхоачашъьвй цар 11 бетта план. ХIинэлехьа декабрь бетта чотах аракийсай эзараш сомий мехьа мехкдаьтта продукци.

В. ДОЛГИХ,
тха штате йоцу корр.

ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Грозненски горпищеторга коллективо уьх бетта хьалхарча 15 дийнахь планал совгlа 365 эзар сомегlа кхачан товараш дехкад. Цу къьве хьалха латташ хьйоагlа 11 бетта план 11 ноябре кхоачашъьвь иов. Плутовес кулгалду № 84 йолча тика коллектив. ХIинэле а декабрь бетта чоттан эзар сомагlа бахача кхачан товараш дохка вlаштlехьдаьннад цуо.

М. БОТОВ.

Грозненски «Электроприбор» заводе дукха болхкой ба хlинэлехьа пятилетка шолгlача шера чотах къахьегаш. Царех ва 5-чу разрядь токарь Суровецкий Владимир Петрович. Коммунистически къахьегаме ударник аха цийлой цlи лелоча иов. Суровецкий цхьа сонна дlашийтиц цай эдани тlехкхочуш ца ев. ХIинэ тlаьхьагlча шера январь бетта чотах болх беш ва из.

СУРТА ТIА: продукци ийчъеш ва токарь В. Суровецкий.

И. ПЛИЕВА сурт.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР № 416 ЙОЛЧА ГУДЕРМЕСА ХОРЖАМИЙ ОКРУГЕ ГIОЛЛА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СОЮЗА СОВЕТЕ ДЕЧА ХОРЖАМАШТА ЙОЛЧА ОКРУЖНОЙ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ СОСТАВ ЧIОАГIЪЯРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

«СССР Лаккхехьарча Совете деча хоржамий хьакьехьарча Положене» 43, 44, 45 статьяшка хьежна СССР Лаккхехьарча Совета Союза Совете деча хоржамашта йола Гудермеса Окружной хоржамий комисси уьх лохехьара общественни организацей, обществай, къахьегамхой коллективий викалаш юкъе а болаш чIоагIъе:

Хоржамий комиссе председатель Акбов Мажита Алсбик — Гудермесерча консерви завода болхлошкара, инженерно - технически балхаш дерашкара, гIуллакхерча накагара.

Хоржамий комиссе председателя заместитель Алиев Iальабика Алсбик — вачачъалкхен учреждений болхлой профессиональни союза Шалъа районни организацегара.

Хоржамий комиссе секретарь Кравченко Лидия Петровна — Гудермеса города коммунистически организацегара.

ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ ЧЛЕНАШ:

Абдулманабова Асет — Шалъа района Куйбышева цIерагIча колхоза колхозхошкара;

Амиева Байнаш — Ведана района Ленина цIерагIча колхоза колхозхошкара;

Ахмаев Заний Iальбии — Надтеречни района «Знаменский» совхоз лаьцеча совхозе болхлошкара, юрта бохдама специалисташкара, гIуллакхерча нахагара;

Иванова Раиса Ивановна — просвещение, лаккхерча школа, Iилми учреждений болхлой профессиональни союза Шелковской районни организацегара;

Ляпунова Зинаида Яковлевна — Шелковской района Мейжнеко цIерагIча колхоза колхозхошкара;

Мазаева Тумиша — Советски района Ленина цIерагIча колхоза колхозхошкара;

Петров Виктор Васильевич — Ерригсоюзни Ленински Коммунистически Кагирхой Союза Наурски районни организацегара;

Умаев Iаьла — Нохжай - Юрта района А. Шерипова цIерагIча колхоза колхозхошкара.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель К. ОЗДОЕВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.
гор. Грозный,
1971 шера 18 ноябрь.

СССР ОБОРОНА МИНИСТРА ПРИКАЗ

№ 204

1971 ш. 19 ноябрь. г. МОСКВА

Ницкъостий эскарен флотен тIемахой!

Ницкъостий оборонни промышленниста болхлой, инженераш, техникаш!

Тахан вай халкъо цун Герзашцарча Ницкъин дазду ракетни бIуни артиллерен Де.

Ия традиционни цIей белгалдолчу КПСС XXIV съездо хьалхашка оттадаь коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдар дукха советски наха шорра къовсам болабеча хьалхина. Уьх шерара халкъа бохкама цхьаъ кхоачашъеча дахкача толамаша дог тешадеш хьахьокх, керда пятилетка дика дIайоламина кхиар. Лакхду вай Даьхен экономически оборонни низ, чIоагIъинай дуьнен халкъашта юкъара цуь позиции. ДегIаухаш чIоагIлуш а дуьнен социализма система — антиимпериалистически къовсаме коалинболаш бола низ, машарен социальни прогрессен чIоагIlо.

Ленински арахьара политика тешаме чдах а йоазаш, Коммунистически партен Советски пачхьалкхенан эсмарацха долчи социализма моллашца цхьана хьинаре къовсам лоттабу империализмана, реакцина, тIема дукъола къовсам лоттабеш дола ерригаа къаьш кхоталар дукъа, дуьнен халкъашта юкъара кхоким кIелабари массане юкъара машар чIоагIбари дукъа. Советски Союзе сийрла бIарг кхоаб агрессоршка делабеча тийшача балхара, дахза дарг нел деццар ду эскарн флотн дIахо чIоагIдара, социализмана карагIдаьнна сийлахь-доккхий хIенаш лоране уж кийча хилийтара.

Вай мехкан халкъий маьрша кхолламе къахьегам ларабеш ю латт Советска Герзашцара Ницкъин цар сийлахь отряди — ракетни бIуни артиллерни. Уж кийчдаьд Iалльнате йоккхий тIема техникаца йолча эгтара толамагIча техникаца герзаш.

Ракетчикашна артиллеристашна, шоай тIемна говзал тIаргIертта артаййоалдаш тоа а ю, хьоалламаш чIоагIа лакхдаьа дешача, дисциплина организованности чIоагIъеча. Шоай патриотически интернациональни декхара тешаме бола уж, эскарен флотен ерригга личани состав а санна, кийча ба моллагIча агрессоре хIалакйеш вIалла тоха.

Дерригача халкъа юкъарча цIейна — ракетни бIуни артиллерни декъа дукъадъина ая мошвили а ду шуга, ню даьсъала а дуьц. ТIемен политически кийчо ояд, бIуни тIема кийчо лаккхъеча ракетни бIуни артиллерен ерригача личани состава кхи тIа а толамаш ддлар лов сона.

Ракетни артиллерийски техника дегIаккхулача керда хIамаш карагIдаулар лов сона оборонни промышленноста болхлошта.

Ракетни бIуни артиллерен Де белгалдаккхара АЗ ПРИКАЗ ЛУ:

Тахан, 19 ноябре, моттигерча хенах 20 сахьат даьлча, вай Даьхене столице — турпалча городе Москве, союзни республикий столицашка, турпалча городашка Ленинграде, Волгограде, Севастополе, Одессе, турпалча крепосте Бресте цIей делдеш фейерверк кхосса.

Даьхъала хилда турпал советски халкъ — коммунизм хьалъяш доьллар!

Даьхъала хилда СССР майра Герзашцара Ницкъин цар ракетни бIуни артиллерни!

Хоастам хилба Советски Союза Коммунистически партене — вай ерригга котталонаш кхара довгаш урхалхойдер а уж боахалга вIаштIехьдохкар а!

СССР ОБОРОНА МИНИСТР СОВЕТСКИ СОЮЗА МАРШАЛ
А. ГРЕЧКО.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕИ СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ

СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо арадаьккхад Советски ТIема Ницкъашка хьаьл тIех гIуллакх деча эскаре гIуллакхерча нахьа института метта прапорщикий мичманий институт юкъейоалеш дола Указ. Цу категорегIа эскаре гIуллакхи болча наха оттадий а эскара звана: Советски Эскаре, Форда - ТIема Флота борда йисторча довкъошкий авиацен, доьзолцарчен кучен эскарашка — прапорщик, ТIема Форда Флота кораблеш тIа, кемаш тIа, тIема Iаламан берда йисторча довкъошка — довзолцарча эскара форда довкъошка — мичман. ВМФ кораблей, кемай, тIема Iаламан берда йисторча довкъой а довзоцарча эскара форда довкъой а старшинашта эскара мичман хувиш керттерча кораблены старшина эскара цIи лт.

Прапорщикаштен мичманаштен лоэтъя зIамагIча эскарой состава погонаш санна йола погонаш, бэсъна дIоахала теха бос бола лента доашаш, погона дIоахала юкъе гIолла балха вIашиташ седкъа а болаш, эскара тайпан эмблемаш йола петлицаш а йолаш.

Йиллача ханал тIех эскаре гIуллакх деш болчарлех цар дезалашта СССР законодательставе оттаь бокъонаш, льготаш, кхыкараш за подпорщиний, мичманий, цар дезалий.

Прапорщикаши мичманаши хургболаш хьийбу шиш лоlамерча порядкагIа эскаре гIуллакх деш бола а ппсаний запаен йолца эскаре гIуллакх ае декханой. Ла бола а вах. Йиллача ханал тIех, прапорщикашин мичманаши болаш эскаре гIуллакх деш хила шоай безам хилае хьа па ахьна бола эскаре гIуллакх деш бола нех СССР ТIема Ницкъашка ханал тIех гIуллакх деш хила беза шолшта оттаьча порядкагIа йола хенаш чакхъаллалца.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа, ССР Союза Министрий Совето чIоагIъьяй прапорщикаштен мичманаштен эскаре гIуллакх деш ха шекхарех йола Положени.

СССР ТIема Ницъай прапорщикеши мичманели дола Указ кхоачашдеш доладерда 1972 шера 1 январе дехь.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СЕССИ ГIИЛЪЯРАХ ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нохч - ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиумо СОЦАМ БУ:

ЙохзагIа доржача Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета шоллагIа сесси 1971 шера 21 декабре город Грозне гулъе.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель К. ОЗДОЕВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.
г. Грозный.
1971 шера 19 ноябрь.

ХьатIадоагIача шера хьувкъама лард йолл

Урус-Мартана района «Красноармейский» совхозе цIи хеза ю токарь Яхъяев Байсар. 26 шу да из токарь вола, царех 10 шу да совхоза ремонтни мастерской из болх беш вола. Дукххача наха Iомаьй цо токара говзал, уж хIинэ шоаш дика специалисташ болаш совхозе болх беш ба. Совхоза мастерской коллектив хIинэ техникана ремонт еш я, из болх беш хьинаре даьтта лоац Б. Яхъяева а.

СУРТА ТIА: Яхъяев Байсара во Iомавеш вола Сараев Сергей.

С. Хакиева сурт.

ТЕХНИКА ТОАЕШ ЛАТТ

Нез, хьинар це кхолаш КПСС XXIV съезда решенеш вакара юкъейоалара къахьегаш ба тха совхоза къахьегамхой. Боахаме хIара механизатор, хьийбаш лелийер дегаш айдеина къахьегаш ва пятилетка хьалхара шу толамца чаккхдоккхара.

ХIинэ къаьстта теркам тIабейтаб оаха техникана ремонт яра балхаш лерттIа вIаштIехьа а дехьа, из болх хайнаьа чаккхбаккхара. Цудукъа совхоза механически мастерскеника чувайначоа бIаргагургда кхалаш латтача балха сурт.

Плавицъ дилача уьх шера 4 квартале 25 трактор тоае еза тха, хIаьта хIинэле тоьяьрга 10 трактор я. Дика тоэль мастерской моара арийоалача тракторо дог гIоздоакх, цу хана къаьстта дика кхетаду говзал мел лаяна йолаш ба тха болхлой, мел дукха беза царна шоай болх.

Помещенешка хьо дIа мел хьажача ихаш к вIашагIъьяь уаллаш оттаьаш. ХIара слесарь, токарь, моторист цхьа уйла йолаш ва — оаха, дика чаккхбешка шийта дIабеина болх.

Ремонтни балхаш уйлонцо метохена деледу оаха. ХIара шине ши-шай узел тоаш, деташкара станонаш вIалла из соцаш болаш беш я. Укхаза бахка бIаргаго йиш я механизаторашта а, царех хIаравар шай трактора дьошаш ва.

Белгаьле деза трактораш тоэра балхаш кьи а дикагIа леларгдолаш хилар, нагахьа санна, тхоа тоьлаш запасной оатхалаш хилча. Царех эгтара чIоагIagIа тхона эшаш йолча оатхалий цIи ейха безам ба са. Геттара хала да сцеплене муфташ, редукторш, тайп-тайпара шестеренкаш лаха. Кхетълуш да цу гIуллакхо тха болх дикка тIехьатетташ хилар.

Дале а болхлой говзало, нир балхацарча безамо вIаштIехьдолийт ремонтни балхаш графикал тIехьа ца довлаш дIадахьа. Тха коллективе дукха ба хьоккам тоьлаш, хьинара къахьегаш бола боахлой, царга хIабеначча балха пхьакка а тIахьожаш лоттабе безаш, хIана еьлча дикал леча йолаш чакхбоаккха пар из. Цунца пхьона балтрада деза, царех хIарана ши-шай балха стиль, оамал йола. Тайп-тайпара да царех кIаранезе доьлхашка латта балза декхараш я. Цар шьатарра дар фуд еьлча — тIабалла болх, тIайца социалистически декхараш толлаша кхоачашде гIертар ю.

Коллективна динагIа болча вIалла лаьца массеш кош ала безам ба са. Хьоккаме къахьегаш, юкъъостащта гIо дара дала а кийча болаш хьабоагIа коммунист Болдырев Михаил, комсомолец Кременчук Владимир. Царех тхоай «маяшаш» лоарх оаха. Иштта коллективе ловрхIаш ба слесарь Николаев Иван, кузнец Немцуров Петр.

Творчески, уйла тIаккхейта къахьегаш ва вулканизаторщик вола Усаев Михаил а. Из тха дикагIа вола рационализатор ва, цо дийнача рационализаторски предложенеех Iалаьмате дукха пайда баьшкб боахама. Масала, механизаторашта хоаш да трактора водяной помпаш мел эшаш я, уж лаха мел хала да. М. Усаев ениача рационализаторски предложенех хIанэ оахош хьаю оаха из дефицитни оатхал.

Мастерской коллективо доа доннах ерригга техника ханал хьалха — 20 февраль тIаккхочаш тоаэь дикка дийна; хIаьта из иштта дургхилерах дог тийша да тхо.

В. РАССКАЗОВ,
Наурски района «Терский» совхозаа ремонтни мастерской заведующий.

ЛАЬТТАШ АХА

ХьатIаккхоачаш латт Iа, хIаьта республика колхозий совхозий кхьикара балхаш хIана а чаккхдаьннадац — эзьб оахаш латт.

Уьх тIеххьарча деношка дикка айдаьхай цу балхо темпаш, уж кхьметтел дIадахача шера боарнал а лаккхъеннай. Хьоккхамаш къаьстта лаьккха да Советски, Наурски, Ачхой - Мартана, Гудермеса районашка. Укхаза дукхагIа дола боахамаш хIинэле а эзьб ахьа лаьннад, оалам зеь довлаш латт цаоех эгтара тIеза хьяма. оаш а.

Цхьабакъда, республика бIаргаче хьейбача гIалзеулаш зап гIуллакхаш — аха езаш йисаяш 42 эзар гектар я. ХIаьта, нагахьа санна цу довзхIамегIарча балха лерттIа тIа ца тоlе — бIаьстеи юкъе аха дезаргIа лаьтташ. ХIаьта бIаьстан юкъе ахьача лаьтташка дIайийнача культурай хьувкъам лоха хулаш хиларел совгIа, оасав а вегIадоагIа.

ХьалхагIа а санна во лел балхаш Наурски, Сунженски, МалгIабика, Шелковской районашка. Газета оагIонаш тIа хьалхагIа а кхитена къй цаона, цхьабакъда, кулгалдоша, хьагучох, критике тоокалъьяьй. Кхоачашбоаарах дIадахаре дика даргдоаша дазиап цар, дукхьа хIана а тIехьа гаьнна тIехьатеккхаш лоа уж. Латта оахача агрегаташа шин сменагIа болх беза вIаштIехь даьккхадац, балха оасарле лакха йолаш къакистеза эшаш хьалаш кийчдаьдо механизатораште, поощрени ерийоза гIуллакхаш чаккхдаьннадац.

ЦIаl ер за масал. Орджоникидзе цIерагIча Сунженски колхозе 27 сентябре денз 18 октябре кхаччалца 22 гектар мара ахадаь, хIаьта Ленина цIерагIча колхозе цу юкъа цхьайкха гектар а ахадаь. Октябрь бетта тхъаь зейнахь ойкоц бIаьста хьайначча лаьтта оахача цхьаь агрегата лоархIаш дийнан файдаен лаьтта цхьаь гектареа кIезигIа да.

Тамаш йолаш хIаза да шоте бохама районаш управлене кулгалдой сед сагота боашаш бегIар. Царна гуш хийнай колхозий совхозий механизаторий балла «темпаш», хIаьта а цхьаккха хIама даьзаш ших селлаоа йолкхо цу хьлар дIадаккхара. Из бахьан долаш да-кх цхьаь хана республикерча ерригача районашта хьокхам тедаш дикна Сунженски район тIехьайисар а.

Вехкало хила йиш йолаш ца Наьсарерча специалисташта а. Района совхозашка шерра-шера кхо безаргIа из доадийсий Iальаьмате духха лаьтташ бIаьстен оахаш. Кхы дикагIа хьаь зап чех шоэа а. Зеб ахара ейа 53 процент мара кхоачашъьваьй.

Цхьабакъда, гIуллакх-м бахе балла духхалех лаьтта а Iаь. Механизаторашта болх дика бетте лоархIа хьеже зеннадеийла ба агрономаш. ДоагIаш дазза хьаде.

ха деза оахам деча хана йош къаш йохдийтарашкор, тIайниига оахарашкара.

«Лаьтташ бIаьстан юкъе оахаргдац!»—иштта ала деза республикерча лаьттеш дилалоерона. ХIанэ кхешка дIадоалха еза лаьтташ оахаргдола ерригга агрегаташ. Гусеничи тракторашка меттал, чаркаш йолча тракторашка а аха деза лаьтташ. ХIара механизатора шай балха норма йоккхалга Iалашде, тракторастешта моральни материальни поощрени ара гIулаккхаш цIерагIа юкъеккхаьа деза.

15 ноябре кхаччалца зеб ахар
(проценташа довзIаш планана ийсайча)

Ачхой-Мартане	91
Ведана	66
Грозненски	73
Гудермеса	91
МалгIабика	60
Надтеречни	20
Наьсарен	53
Наурски	66
Ножай-Юрта	83
Советски	118
Сунженски	46
Урус-Мартане	73
Шалъа	80
Шелковской	60
г. Грозный	90
Республике гIолла	75

Усть-Балык — Курган-Альметьевск мехкдаьтта провод йиллара балхаш дIадолладьд. Цун йIоахал — ши эзар километр Бухара — Урал, Туймазы — Омск, Усть-Балык—Омск санна йола мехкдаьттан газовни проводаш йохкача дика школа яьккха бола опытни сварщикаши монтажникаши турбаш вIашагIа а хетташ звеньяш хьое болабеннаб.

СУРТА ТIА: Юргамышски монтажни участке (Кургански область) Iойоессвеш латта 1220 миллиметрови турбаш.

ТАСС фотохроника.

ХАННАХЬА КИЙЧДЕ ФУ

18 НОЯБРЬ ГIАККХОАЧАШ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР КОЛХОЗАШКЕИ СОВХОЗАШКЕИ БIАЬСТИ ДУВЧА ЯЛАТАШТА ФУ КИЙЧДАРАХ ЙОЛА

СВОДКА

(Фу кийчдара наки проценташа)

Районаш	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Наьсарен	92	78	61	66	—
Шалъа	82	63	—	—	—
Наурски	82	52	—	21	54
Урус-Мартана	52	47	34	90	48
Надтеречни	56	46	71	77	66
Грозненски	59	31	3,4-га		
МалгIабика	39	30	93	36	—
Сунженски	52	25	89	14	3
Ачхой-Мартана	16	—	—	132	80
Шелковской	47	19	106	101	136
Гудермесски	21	5	—	—	128
Ножай-Юрта	4	4	—	10	—
Ведана	0	0	—	—	—
Советски	0	0	—	—	—
Республике гIолла	58	33	82	99	23

ОТЧЕТНО-ХОРЖАМИЙ

ПАРТИЙНИ СОБРАНЕШ

ОТЧЕТ ЛУШ Я ПАРТБЮРО

Уиш [illegible] отчетно-хоржа[illegible] мий собрани хилир Нефтерчу трикотажни фабрика [illegible] чу парторганизаци.

Парторганизаци бюро отчет дича доладйина а доладах дала кхиэльшни дагна [illegible] а беттадьшар отчет луш [illegible] партоорганизаци г1ирса [illegible] тоьлана ду. Коллектива производствени декхарш кхочушдара партиг1-ишхара т1ехьажадь хиина ду.

Партийни собранешна партбюро заседанешна дайьна идейно-политически болхана болх доорх1аметг1ара дешаш. Масала, цига дийцина КПСС XXIV съезда а областной партийни конференци итогаш, массехьаза дийци социалистически яхь к1ант1ехьбаккхаре дуьхьалдина дала дешаш, хьалбигйи профсоюзни фабрикин комитетан фабрикин ВЛКСМ комитетан балхе хьажьхьарча отчетага, х1ьта хитта дийцина политически дешара системе 1970—1971 дешара шера бахьа балха итогаш, оборудовани материальни ценностийш ларбелла х1аиф1ехьдаккхара дахь хьарча коммунистий лоорх1амах, фабрикин коллективана интернациональни кхетам луьта тоьдаоп до дохараш, кхьдараш.

Дуккъ коммунистийа хьинаре декъ лоьцах партийни собранеш хийцьчаа цига дешнаш дуьнича в. Партийни собранешна дуьда уттаду дешаш хьийдича кхьэдаб партбюрос кьсна коммунисташ а. Дуккаг1бола коммунисташ т1адсика партийни г1уллакхаш долаш ба. Уьш дина кхочушду С. Трифонова, О. Аушева, М. Вуаустанова, С. Тумгоева, Е. Кузнецова, В. Надольно, С. Морозова, кхьчар.

Фабрика коллектива массово-политически болх бу 13 политинформаторо 25 агитаторо. Царех дикаг1берш бу А. Яковченко, Е. Кузнецова, О. Аушева, М. Мальсагова, С. Мутольгова, Ф. Орихнова, А. Малинова, М. Костоева.

Партбюрос практически кхьйстал дьш профсоюзни фабрикин комитетан фабрикин комсомоле комитетан, х1ьта из бахьна лорааш цар г1уллакхаш тоа а деннад. Масса оьг1азьхьара дилка тоьбандоб комсомольски организаци болх. Фабрика комсомольцаш нагирхоьяи хьицаре декъ лоьцад КПСС XXIV съезда беза боьг1ача тайнаре кхьэбекара делисна социалистически яхь, кхьхера инициативе клайкахьй съезд йолча денойна кхоьчь материалашца болх бин даха. Х1ьта царех дуккат1чеп шоий дош кхочаш а дьйд. Комсомольцаш нагирхоьяи х1аца а доатт1аш долю дакхьа лоаш партийни съездо белтадахь декхараш кхочашдеча.

Цхьабакъда, цуьнца цхьацц собране кьамельлаш дахьча коммунисташа дуккат1а дийцар предприятие партбюро администраци балдза т1ерча кхочамбоннарех.

Партбюрос а эррагча парторганизаци а х1ьта хитта фабрика меженаша а шоий ткьолгашн коммунисташна социалистически декхараш тоьлаш кхочашдаре лаьтта, х1оьгт1ча пятилетка хьалхарча шера производственни плана кхочушдьара в. Иис бетта хьалон ларррии шкашера плана 30 процента продукци реализаци тра — 81,6 проценти шера кхочушбьина. Цо хььхьиа, партийни организаци бен бола массово-политически болх х1ане а КПСС XXIV съезда хьалхашка оттадьнче декхараш, кхоаьчьа производства боарамо ш хиара из хилар. Шоий участкан бахьан ю бу [illegible] агитаторшаш. Коллектива ахаг1ьшахшхара лортт1а [illegible] кхо пентилетски гайтаре агитаторш. Цхьабола коммунисташ производственни хьалхаьи лаламара декхьа долна д1аьбола бен. Парторганизаци х1ане а кхочамболаш т1ехьелаш лоаттайни администраци г1уллакхаш.

Фабрика хьуга1а1ча болхана шоий учасмерчи г1уллакхий хьахьехьа отчеташ геттара х1еннге тайнина партийни собранешна партбюро заседанешна.

Из бахьан долаш фабрика х1ана а тоьел дукха из прогулаш, д1адахьаьх социалистически доалахье лочьа [illegible] боля ноттигаш. Балха т1а шоийла лортт1а бувзабенна бац цехийн производствени участкан коопьынаш, х1ьта цабахьан долаш каст-касте тоалаю предприятие подразделенеи балха режим. Ший лортт1а болх бац снабжени отдела, х1ьта из бахьан долаш производствени участкаш хьинахьй 1алаштьан бедалшан материалашцан.

Х1ана а лоха а фабрика кхьахьегама овсарлаш. Производствени план кхочаш но яра эттаре доккхаг1а дола бахьан да болалой на тоьар. Кху т1а а боддлой д1адийбаран 1оааабаран де дезар дац. Доккхий кхочамбоцерш да боля беча оборудованех пайда эцира дахьхь а.

Цехашта кхочамбоцараш да социалистически яхь к1ант1ехьаккхара дехьхе, цига х1ана дукха я формализм. Кьахьт кьахьтача производствени участкаш масала, гирпотреба, технически т1ехьожама отдела, хьаметтел социалистически декхараш в дац. Яхье итогаш массаза а ни хьинахьа. Производстве хьалха латтарашта поощрени вол геттара к1еанта пайда за материальни моральни стимулех. Технаи дац производстве хьалха латтараш опыт д1абовзийтарех юкъехьолгех.

Отчетно-хоржамий партийни собранеш иа т1ейдача социала партбюро декхараш кхадь балха т1ера д1еннхаитта кхочамбоцараш д1адаха, партийни организации а фабрика ерригача коллектива а т1улахкаш оьлантара лаца тодаро т1адеябадь г1уллакхаш белгалдахьай.

Партийни организаци бюро керла состав хоржар.

Н. СМИРНОВ,

«Ленинна некъ» газета редакторан заместитель.

Пятилетка хьалхара шу

ШАХТАНА Т1ЕРА СЕДКЪИ

ВОРКУТА. Шера социалистически декхараш, хланаш совг1а [illegible] 200 эзар тонн к1ора а лоьш, хадал хьалха кхочашдьлад заполярин шахтераша. Полярин бейдамна сийрда доьг Кьайьтгама Щеща Байрина орден долеча «Октябрьская» ялача заводера кьуь алсамбеккар дукха аттара шоамара хьо болддан шахта мейра т1ера седкъий. Пятилетка б1убенна д1а а йолаш, горняшка хланаш совг1а чокте д1ахьэлий ворх1 б1ьа эзар гарга тонн к1ора. Бетта к1ора боллоча лоарх1ам «Воркутауголь» ялача комбинате эттара дуккаг1а к1ор бамкхаб цар — б1ьа тонн гаета. Т1ехдика кхьахьт укказа Житалаов Геннадин Сорочинский Иваном бригадина. Уьш дееш декхара бийсаннен лаврейа уьтташ паннаш дакха т1ехкхочашюь №№ 17, 25, 27 йолча шахтерийн горняшкаш.

БОЛХ БЕ ПОЛАЕННАЙ

КУСТАНАЙ. Хьйина шиал ч1оаг1лущ йоаг1а КПСС XXIII съезда к1ерага Кустанайски комбольно-камлиа комбинат. Уьш декхаш ухазаш продукци тела долалдетнад 34 шер совг1а т1е дерзаш йоьг1ине. Х1инц цо из ара болу ба йоллачача т1а хьуделла производства лоза кхолег1а дакхьа совг1а т1аккхийттаб.

ЧЕРНОГОРСК. Хакассорча г1ишлошьераши монтажникашои хахал хьалха болх бе йолакийтаб Черногорсин комбольмамаша комбинат. Шера 14 миллион гаргга квадратни метр к1аде аракец цо. Пачхахьалкхен комиссе геттара хила лаьрх1ад г1ишлошьйра балхаш.

ОРЕНБУРГ. Котамаш д1ачузна хахал кварта хьалха шийчахьй г1ишлошьераша кардэ Гайске птицефабрика. Автоматизирование птичерьяда кордэ кахар дулларга 50 эзар кхача котамо.

ЧЕЛЯБИНСК. Кхо эзар совг1а тонн сом чухоцарг1ба укказа г1ишлошьераша хахал хьалха кхьэ а яь, цергара хьийдача кардача шин уралялнга чу.

ВЛАДИВОСТОК. Уссурийски тайгана юкъе хьалдин дахьнад Двубихе яхача массива хеш тымер 600 метр д1ахьа бетонни т1ай. Цу т1аьхо в1ашаг1ьоаавеайолий таргаха Приморья хьун — промышленни хьу кхийхоаха предприятиш.

(ТАСС).

ГОЭЛРО 50 ШУ

ДИЗАРА

НАКЪАДОЛХАШ

ГОЭЛРО ленински плана 51 шу дизара сийна хьрна ях ди т1ехьа шерлуш латт Грозненски объединене ТЭЦ-а энергетикашта юкъе. К1селаг1ча пятилетка хьалхарча шера план кхочашъеча тьинаре дакьа лоацу х1ора смена, бригада члено. Къахьотта ишйелолхе соа теплоэнергетически оборудоване технологически режим 1аш замалахь.

Шоий декхараш т1ехдика кхочашдеш ба №№ 1, 3 йолча электростанцешкара дикаг1бола кательщии турбини машинисташ — Ш. Латтхов, В. Пашаев, И. Гурба, электрослесараш прибористаш Ч. Астханов, Д. Бунов, Ленина ордени лелаю электромонтер М. Колин, кхьйараш.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Экспериментально - показательни — юрта посёлка планировка кхоьлиа дальхьараха белорусски архитекторашта В. Н. Емельянова, Г. В. Заборскова «Прогресс» яхача колхоза председатели Ф. П. Сенькова 1971 шера йола СССР Пачхьалкхен премийна ьй. Цу посёлкаг1а гуш да юрт эргахарадахь кхьаъельа шарто оттаьль лоиха архитектораша, нихьйни г1ишлостедьшой, бойхамий ьуьлгаткъй, [illegible] кхачлду.

Гродненски области «Прогресс» лхача Ленина ордени сий долча колхоза центральни усадьбе хьадидан коммунальни лоаа эшар дола оригинальни архитектура лах чубаха ц1енош, торгови центр, гостиница, столова, колхоза правлени юрта совета хьйола хьийцая, хьалдаьа а фитоеош гуьлахьи дара комбинат, луьча бессийн, магазинаш. Посёлок хьалдхьа яхха ларх1 1000 шу т1ехкхочаш. Цу хана укказа ахаш хургьа 3 эзар сег.

СУРТА Т1А: «Прогресс» колхоза центральни усадьба сарахьа.

И. АКИМОВА сурт.

ТАСС фотохроника.

КА ЯРГЬЯ

Хамзаев Джунида Льча дика воюш ва «Автоспецоборудование» Грозненски опытно - экспериментальни заводе. Цо кьахьета 22 шу да. Сварщикалла Льчас болх бу ялхайттлаг1а шу да. Цудухьа йоккха опыти хьаха гулдаьи я цуп. Ерригача заводе дикаг1а бойча сварщиках лоорх1аш ва иов. Хамзаев.

— Хамзаев Джунида Льча дика ва производственник, везар долаш вар ва, — йоах керттерча инженера иов. Киова. Цо цхьанна дал 1ал цуьна дика тешал. Из мел вовзараша д1айта дешаш оал цох. Итта мий сий дайта атта доца в, хьаьна кхьахьегамна дахьикха сий кхерий т1а дахь йоазув саина ч1оаг1а да оьл.

Республика аййи ца 1ан мохала. долол арахьа а дика долаш ца опытно - экспериментальни заводе арахоьцача продукцех цхьа декъа. Уж я 4, 7, 8 тони мухь айбу поль'емникаш, 40 тонни прессаш. Дозвол декъа д1ахьхьийтача цу продукцеиа сварочни балхаш деш ва иов. Хамзаев. Пхьаьна а г1алат ца долийташ ц1ена бу цо болх. Цуи кулгех чакхьальпна йоллуьчи т1ахьешам ба боьаш хилас. Шашиа а ца хиннача тайпара хьинар айдела кьахьегаш лахха толамаш доахаш чакхьалар иов. Хамзаев В. И. Ленин дахь б1аь шу дхача шера. Цудухьа цуьна елар Лениниски Юбилейни медаль. Из кхьинхара дехна совг1ат хап Льчайна. Вархь1алаг1а пятилетка кхоачашъеча доккхий г1уллакхаш каьаг1дуьлараех цуьна еннай «За доблестный труд» яха медаль.

Дукха балхара д1абулача пахах вашаш ваи Льча. Х1ьта цо шо цуьга лара хийкаш бахка моттиг, 1957 шера Грозие вахка ц1авоаг1аш. Х1аш цо валча иов. Хамзаев болх бу 14 шу совг1а да. Шийна т1адилла г1уллакх хамхьхьи ц1еноя кхоачашдаьна, эшшача моллаг1ча ковкъостал де хийча воаш. 1аммара, боьаш лаларна цхьаьнаша дене шо цуьга вовшиахийт Льчас. Цуи хьинар шоанта дайьача, организаторски талант г1учальча иоза кулгахьеца 17 еш чуроаг1ача сварщиктий бригадана кулгалол оттау иов. Хамзаев. Льча хари дац, цуьга дола дххьчецуя т1ехьаг1а бригада г1улакх тоалар, плановы валанеши т1аийдт доккхий декхараш тоаламаг1а кхочашде льаио иалленши. Бригада болалой да довар фуд аьлча, сварка а еш тайп-тайпара поъемникаш, прессаш в1ашаг1ьеза. Керттерча дахье экспортни продукци а рар цайчьер. Шоаш кхочашдьор бехккхаже декхар дола доаш шога цео. Хамзаевна эттара хьалха бригада болх дина в1ашт1ехьбаьккхаб. Де довар хьалхаг1е а фуд а дайа цуи т1ехьаг1а болалой боаг1боаг1ача д1анийсбу цо. Кхычарна д1ахьа а ца декхаш халаг1а, сагетаг1а дар цо цу бригадера. Цуьгара хьошаш айбу бригадерча паха. Дуккхача хана дехз хьинаре кьахьегаш хьахьег1ача иов. Хамзаевна к1е языда сийлен Книжка т1а д1аяздьй. Завода сийлен Доска т1а дахийд цуи сурт. Дика производственни хилараш т1арра шоала общественни пахаре а довха яьтга лоаи Хамзаев Джунида Льчас. Ленински райсовета депутат хиннав иа. Дуккхазь а профсоюза пахнево, завкома член хийрказ, цига партбюро член хинар. КПСС Ленински райкома член ва иов. Хамзаев.

Х. АРШМАТОВ.

ЧКЪАЬРИЙ 1АМ

Сунжерча колхозашка ч1оаг1а тоаш а массешта айара т1а дола бола тайп-тайпара отрасли оборха.

Цу вай цуьча т1ерш хьалхара иаьга дахна моттиг д1алоаш 1оаши цу чкъаьрий кхадаро. Кировы к1оаг1а колхоза бартуча ший тайнара ферма а уш чкъаьрий лелаш. Хайда пшара хьоттахьаче доаха [illegible] бригадана аьха ала биш йолаш а. Д1адахача шера 60 эзар сом д1аьеча пайдана ахча дахар цо шоий колхоза массо.

Чкъаьрий боахан дахкача бомбо лелабаш, цуи моттиг толашо лелаш хьабеаг1а иов. Пискунова кулгалду колхоза чкъаьрий лелдараш. ВДНХ дакъа лоацаш я из ферма.

Уьш шера кхы а боркатег1а хинад колхоза 1амарч. Д1адахача шера х1инач1уя х1ама ца ентшоий иоаза дуккаг1а вари яхь чкъаьрий дала лаьрх1ад укказа цу 1амаш чура, венте аьлча 40 тони.

И. КАРАЕВ.

ЦАР СИЙ ДУ

МАССАНЕ

[illegible] № 1 йолча [illegible] автотранспортни предприятешка хьалха латтачарех а Хамзаев Николай Михайлович [illegible] Грозненски вокх1алг1ча маршрутах лелача автобусий водителий бригада. Автобусий паркаш пайда эцара коэффициент эттара лоарг1а а цуи. Цхьанна аварий из хулийташ кьахьегаш ба водителаш. Уьш шера бригада юхбйьц б1ьаш килограммаш дизельни деогар. Пассажираш д1ахьа багара лит бетта плани 115 проценте кхочашйайьй. Хьалха бригада бригада д1аназлица т1ехкхочашйайьй 11 бетта задани а.

Бригадера Николай Михайлович дика д1ашийлехьбоаьх водителий болх. Хамаг1ча маршрутана [illegible] йоахха ситт бола водителши. Цар автобусаш х1ана дела, пассажирашна культурни т1ерах ду.

Бригада кулгалол иов. Хуцина ве коммунист хилара хьаьна общественни балха т1а а хьинаре дакьа лоацаш ва. Шолг1ча автоколоннина партбюро член ва из, [illegible] хьаь социалистически дахь [illegible].

[illegible] Ахмадов Магомед 1абдула-Халида 37 шу совг1а ва а [illegible]. Цу [illegible] Сийлен грамоташ, ахчан премеш, барзакаш хьайнадахьд. Аварий йоацаш болх барах знак еннай цуьна. Ахмадов ва коммунистически кхьахьегама ударник.

Б. МОСТОЕВ.

СУРТА Т1А: дикаг1бола водитель 1-Х., Ахмадов.

И. Панова сурт.

ЮХХЬАНЦАРА ИСЛАМ, ЦУН СОЦИАЛЬНИ ЧУЛОАЦАМИ ИСТОРИЧЕСКИ ЛОАРХ1АМИ

ТЕШШАМЕ ала йиш йолаш да, цхьаь цхьаь мусульмански теолога, хьаметтел богословге лоттаех эттара ч1оаг1а1а хьеташ волчоь а, могаргдах ислама керттера принципаш цхьан тайпара (цхьаь ма1ане) хила, д1анахча ханара вай денощкарех цун социальни политически лоарх1аш кьоастабе.

Кхетадеш да, логически в1ашдухьалонаш моллаг1ча дайна а норайоат1арг1йолга. Цхьабакъда, исламиа духхаг1а корадоаг1а логикаца цийса ца доаг1ачарел а доккхаг1а дола х1амаш. Нийса хьабоаг1аш ший цхьа ка1йни никъ бац цуи. Мусульмански доктрина в1ашдухьалонаша дуккхе ца хьалхаг1а лекя шоашта теркам т1аззаб, Кьорiа 1о мел дийшар иешвоахх. Масала, царех цхьанне ма1аш моллаг1че долаеш хилар ма торкал ца деш латт Кьор1е т1а деррага а дахьа кхелаг1а лелаш хилара принципиале сага ший до1ама иарг1атол кдених дуецаш дола дйташ. Иштта шевоамехаш шегадеиа да дахна национальни анаецара г1улакх мусульмански дашкар а Чурча в1ашдухьалеиех даха да кхача дьыашара ислама г1уллакхаш шитта хила деза дувцаш дола Мухьаммада хьехаман а.

Цу тайпара в1ашдухьаленаш хиларг1а цхьанна а доахх1аме доаца х1ама хиннад исламах мировоззренчески дакъе ца1 бола хьехан хетийта г1ертаи мел лелаш. Нагахьа саина, масала, моллаг1а волча Мухьаммада хьехамаш додшкачуи сага ло1ама иарг1атол идеи боккъонца лерраг1а хьаслле белаь хилча, из бакъ ца деш цуина дукхьалбоалас ортадоке байраха х1ал латта нийсса юхадухьларча, дерриг а дахьа кхелаг1а лелиш да яхача идеина т1ехьа лаьттараш. Х1ьта царех х1ора оаг1оно 1оьса лерх1ар вокх оаг1оракхьара барши боккхьалар дахча лерриг дахьа цхьаг1а лел яха ислама интерпретаци а мича хиннай б1арчен логичина хила йиш йолаш. Цу а вокх оаг1оша хетарши исторически котдала йиш йолаш дар, цхьабакъдa «теоретически» совле цуьга хиларах-м даргдашар ма. Белгалдолаш х1ама да, шоийла кьувсаш йола оаг1онаш а аргументаш массаза а юххьанцарча заманахьарча, дик халифа заманахьарча «ц1еначча» бусулба-дина хьехамца юьцаш хилар. Дагадоацаш хулаш дий из?

Юххьанцара ислам шитта хиннад хьоастаде хьожаргда вай. Эттара хьалха белгалдаккха деза, ислам хьакхелларащ, шоаш из дьш доктрина в1ашаг1йоллача хана цуи б1арча цхьа мировоззренчески уйла хилийта ц1аккха а г1ийрта ца хилар. Юххьанца дола хоашие а буташ сеиие д1аккхоачаш ца хулийташ битарца, принципиал дукха хиларца, прогматически хуцалуш хиларца белгалбаьцаш хиннаб бусалба дьш. Кхыча тайнара хила йиш йолаш а хинназа из — х1ьна аьлча алхда а хьаттаьь а духхьал дьна доктрина саина дьа мича хиннад ислам, дуккаг1ча дакъе из хьахиннад политически идеологи, белгаларча общественни низий режими политика дуккхьалара дьиа лард саина. Ший цу г1уллакхаца кхьаьта хьегучадьминад из Мухьаммада а юххьанцарча халифий а хана. Х1ьта юххьанцарча мусульманства ерриге мировоззренчески уйлаш а цу тайпара лард йоллара декхараштa т1аерзаль хиннай: логически уж лерраг1а ца хиларо кьайла а лоаттадаль, 1алаш а дьа уж политико-идеологически дакъе лерраг1а хула. Ц1ена хьашт, практически г1ийле, идейно-мировоззренчески дакъе боарамера никъ лелабар — ислама цхьана хьахиннад уж г1уллакхаш, ший дерригача исторе чухь уж доалхаш хьа а доаг1а.

Предание дувц, дамазаш деча цхьан ц1аг1а мода, чхьаг1ар, шура чуйолаш кхо кад кхоадабьб Мухьаммадага, ахаш. Пайхамара шура хержай Цу лоадам боацаче пайхамара дахча г1уллакхал символически интерпретаци хиннай: мода хьа ца эшарца, дег1а кулаш дола языческа тоамаш Мухьаммада да могадар да, дог сов уроттаду х1ама хиларах тарра хьа ца эшаш дитад цо чхьаг1ар; цо хержай шура — упакх1енон дерригга а боарамаг1а лаладелгеи шийх доллар — ислама чулоаццамо ма лахара доле х1ама.

* * *

Ислам кочевиий, бедуиий — цу ханарча 1арбий общества доккхаг1дола дакъа — хьашташ, айбараш, дагалаттараш кхейкаде да вайна хеташ бола историкаш цхьадолчи дакъа мара бакьбац. Немций социолога Макс Вебера «т1емахошта бола дьна хьехам» саина лоарх1аш белгалбоаккхаб ислам. Иштта из белгалбаккха цхьадола бахьанаш долем да. Г1емахочун психологи гуш а Мухьаммада дуккхача хьехамашка — цо ший декхар дийрх1ад иохьаш дьх[illegible]ар дарг [illegible] хилар [illegible] бакъдерах г1емахошта болча [illegible] ца кхьаьта г1ойленаш хьийтерашьа. Цхьабакъда б1арга ца го [illegible] ц, т1емаш даре межин д1алуьдари мусульмански общинина [illegible] ца керттера декхар [illegible] — б1арча ца1 бола а цу бола а пачхьалкхе хьаре [illegible] на ца хилар.

Пачхьалкхе [illegible] — из ерригача [illegible] мусульманства [illegible] дац, х1ьта ца идея хьалхинад шоий товараща рынок царъеш дег1адоалаеи г1ийртача, Гаргарча Малхбоалеи шоархча [illegible] т1а ечастiи торговли» элементарни пачхьалкхеи - правовой нахькъа хьалдацар деваш иминача торговашта юкъе (буржуазни немои стоимостон пайдайн проблемаш цу хана Маккарча купечестване мел хиина а ц1енхаита лоарх1ам болаш хиннаи).

Мухьаммада берригача дьна хьехама т1ехьхьарча плане геттара шьра белгалйоллаш я цу хана 1оадаь руккъа лорадеш а из шортанген лерраг1ен мара алсамдаха нужкъа ца луш а йола иза бола пачхьалкхе, цхьан оаг1орахьара, г1оажча натуральни болха а, вокх оаг1орахьара, спекуляцеи сооддегаралли а дукхьлатта торговли хьалдоацаргйола пачхьалкхе хьяра яде.

Хьажал митара хьайоаг1аш а ислама «т1ахьхьача кхетама» дух, цуи чухьара «политичность».

Торговли Макка, цуи купечески дьнен вахара доале лаьттача, г1оргьааача кьурейший племена чудоаг1ача кхача тайпах ва Мухьаммад. Дьно везаль пайхамар хиларал тарра Маккарча рынке нийссача а х1ьта йиш хуле кулгадара а боккъонашта т1ехьарча, юкъарча кагийчен торговий (белгала торговий) болеха лидер а идеолог а хиниа д1анттар иа. Цун эьтгуа бахьараш г1ончийн хиннаб купчиха Хадиджа (хьалхаг1а цун фусамнаи цул т1ехьаг1а сесаги хиина), цун дахь вешиий но1 1иьла, купец Або Бекр. Мухьаммада хьехамаш каст-каста ший кьамех болча б1аьхийча нахе — кхола сужие ухараштa дукхалдергдахь хиннад, цуо традиционни дьиа дуккьалахьахай ца дахьа ца1 хилари иана. Цуьна т1аккхеташ яр «Аллах1а аийтачох», даллен нахац юкъе латтачох, наха юкъе лелача ерригача г1уллакхий лаххехьарча кулгалкхочни судахочух йола догматаш. Кхыча динашца аьнча, дьне а политически а дерриге 1иьлах шийга ма г1ийртеа Мухьаммад. 1арбий тацкаш хиначa кхьнеча дининта юкъе кораа дь белгалбоаккхаш дола динпи лоарх1аме г1уллакх да ца.

Маккарча кьнча пака цу сахьате хьалхаьаваар Мухьаммада хьехам — ший керттерча чулоацамге даллача царна лаьрх1а мича хиннаб иа, цо теркалдеш хиинабаш хьалдаррий, довла к1ал латташ, цхьацадолча х1амашта хербабер дабь бале а, гоьо йолаш болча цхьа хьашташ да. Цу г1уллакхаца белгалйола хьакулаш латта мусульманство кьег1биний дуккаг1а то1абаь боахарийи дагардараща айхаг1ча тайпара бувзабенна хиначa юххьанцарча вераста дьнаг1а дахача.

Ший хьехамашца торговли массе тайпара хестаю Мухьаммада: «Х1ьай шо, тийшараш! Хелача 1азапах шо доахаргдолаш йола торговли могайча фу дар-хьог1 да шоана? (61 сура, 10 аят). Цхьабакъда, торговли Маккарча экономически вахаре ч1оаг1а дахьжа соддегаралла спекуляци юхаозага д1адех но: «Наьа торговьякхар дукха сац пайдаца луш дар — Аллах1а дергдац сов» (30 сура, 38 аят). «Х1ьта Аллах1а торговли магийтай, т1охьпиккар лийккад» (2 сура, 276 аят). Из д1адийхар соддегархоша довзла оттабьча Маккарча кьача кьаьха хьаштаца ма хилара хиннад, цхьабакъда, кхы а дуккаг1а дакъе кхоачашлаш хиннад цо спекуляци кхоаваллацца б1аьхий хиначьа рынкера арахийсача а дацш соддегарех тайпа хиначa а юкъарча торговли дагадахьхараш.

Геттара бакъ хила тарлуш да, Мухьаммада дьна хьехам юххьанца юкъарча торговий экономически консолидаци гора хиина хилар. Х1ьта мусульмански мораль ше а хиний юххьанца традиционни торговли г1уллакхаш д1ацо торгово-капиталистически г1уллакхагахьа доалара ковкъярде еш а хьалхаг1е а юкъара боахаба совокупни пайда шорттига, цхьабакъда, тешшаме 1аламбеш а йолча предписаний совокупность. Юххьанцарча капитализма заманахь Малхбузехь капиталистически накоплени духхьола хьаст а хиина лаьттача торгово-соддегарала операцех 1айнача руьгьйна исламо ч1оаг1а критика яй, х1ьта цуьна т1ехьаьхьер качества керттера, айне т1ехьале саина а лаьрх1ах (белгаллоалкхергда вай, языческих культеш цу дена ч1оаг1а юкъехукхьаш хиний ч1оаг1а х1ине тоаш бошача купешаша болча хьалдараша). Из т1ех руззкъа т1а ца эшар дахча ч1оаг1а мутахь хилар саина лоарх1аш хиинад.

Къор1а б1аьхий ших бехве бош хиннабаш цар, цу дахье дахья хиначча а цу тайпара торговли пайдай юкъерча боарамах т1ехьачча а мага. Х1ьта «таиарий доаланьелаш рузхьахи» (венте дьнча юкъерча боарамен нордачe тайпара декъарен дисциплина нхочаш а еш, бартаг1а, «гармонизированно» лаахлуш долча хьалах) лехьа дьнча, цар исламо иокхьанца деиз хоадамболлеш галооашш хиинад. Кхьыча хьалдарашиа хьежача есой д1охьалла «паллалла» хьалдолча сага дийхиа Кьор1а, цхьабакъда, дахлах тешарг1а в1ашаг1иххийтача а т1а-т1а дьы политически общинах хила д1аоттаа хиначa а собственникий шоий доалахье йитай ца б1аьхий хилар дукха лоаттабеча кьовсама моллаг1а пранеши средствеш пайда эцара бокъо.

Ислам хьахiиша историчесни хьалаш 1омадаро йиш хулйт клааова мораль мусульманство саи ч1оаг1а х1ахий, бусалба лаза шоийла леладу г1уллакхаш белгалдеш йола бакъхьара предписанеш укказа дахлах ца тешарашца кьаьа хила хаача кьаламашта лелла х1ама латт ахетада.

Юххьанца «б1аьхий» хилара цхьане г1уллакхаш «лаладелга» 1азалаце довааш хиначa мусульмански морало «шоаайчарна юкъе» агрессивность магийташ, цхьабакъда общинаца боарашна лелае хийша магийтай иа. Болгалдоалаш да, т1ом т1а хьиха фос екьяре хьалашта йоаг1аш йола предписанеш шоаш ма эрра Кьор1а т1а хилар, — цу предписанеша хестабу моастаг1ашкара рузкъа хьалаохаш бола т1емахой, цхьабакъда, цу цхьан хана магийташ царех х1аране ше-ше в1аьхий хилара лелаш агрессивность. Бусалба ших цхьана, юкъа б1аьхий хилара йола средство хилзрах тарра т1ом харжахьа ца лархiарал совг1а, масса оаг1орахьара кьоаба бу из: «Аллах1а ца [illegible] т1ом лоаттабе... гора оттабаь хиларах тарра, цар шоий кулгаца есии кьевлалац» (9 сура, 29 аят).

Мухьаммада т1ехьаг1а хиначa халифаша г1уллакхаш дукхача кхьале цу хьехамга хьежжа лелаш хиннад, х1ьта укказа кеттера лоарх1аш хиниар ма дахлайтара дахлах ца тешарашна т1ом лоаттабера идеи а йоацаш (дуккхаза а ислама керттера белгалаг1а йола оаг1ув лоарх1аш йола машар ца хилара, т1ом хьашт хилара, фанатизма уйла а йоацаш), цагахь саина иштта аьлча мете, йовзаш йола «экономически морал» а; эттача хьаламка дьежжа йолча йоллаг1а средствонаш мусульманчски общинна рузкье дасанааккхар. Кху да бераш шоий традиционни дьг лелабайтарг «мах телла а шоапта къахьегам бехаш х1ара сага т1ера налог хаза чу д1ачутала а ревза хинначуа т1ехьаг1а халифаша кхы иено йолаш дь моллаг1а а могийташ хиинад. Юххьанца цуьна дита хиннад «йоазон нахна» кхайкадеш доле дьинш (христианство, иудаизм, зороастризм), х1ьта XIV б1аьшарие цуьнга бетта хиннаб кхтайни да а.

Кьор1а т1а яьлар ше ма дехара 1омадаречуа дикаг1а духт1авоанкхаргна ислама чулоацамаш халифата налогаш система ьча ала лишо. Цу анализо вывод ейт мусульмански община эттара хьалха экономически хьалаш белгалабча юкъерча боараме искусственни соцалаь лоаттадара хьаь г1ахьхье б1аьхийча яьха политически объединени хиина а т1ема-политически средствой кьахьттача - система ковкъостаца мусульмански доашача доргатача дуккхьа эксплуатаци а лерх1аш из хиина а хилара.

Цу дьайънна ч1оаг1а хеа духт1авоаних бусалба шехий социальни исторе чухь лоарх1амеча, заг1, яхе, а кхыча тайпара пунах иа алахра, «законаг1а оттадаь саг1а» — хьал харанг1а массашта вела къахьгта ший тайпара налог саина йолча лоарх1амеча явлене. Цхьа оаг1орахьара, рузкъа т1ех ца дадийтара дуккхьала х1ама сов тоадалара дуккхьала лерладаь хиннад из, цу т1а а «ц1ена» лаладу экономически г1уллакхаш хьалдоаааш а хиннад по, х1ана аьлча оборотерча капиталаш т1ера из доаикхаш ца хиина ялхарах. Х1ьта вокх оаг1орахьара, закато сов ч1оаг1а яьел, мискал д1айоашхаш хиннай, общества членаш цхьадолча дакъе тоьал в1ашаш нийсбеш хиннаб, кьечар а б1аьхийчар а рузькье иллюзеш а уттаеш, х1ьта цу г1уллакхо халкьаш ца т1еттийташ юхагьуьла дезаш хиннад.

Закат исламски хьехама юкъедоаладир мусульмански пайхамара ший тайпара йола гуманни акт саина лаьрх1а а йиш йолаш да. Цхьабакъда, вокх оаг1орахьара, кхьх магийташ хиннай цо, х1ана аьлча боккьонца мискала эвлаш теллагургдоааш йола бокъо ху цо мискача сага саг1а деха. Мискалла обществага машар байташ

«СЕРДАЛО»

2-т1а оаг1ув. 20 ноябрь, 1971 шу.

ДЕПУТАТИЙ КЕРТТЕРА ТЕРКАМ—ЮРТА БОАХАМА

Юртбоахама продукци алсам-йоккхучу хьнаре дехьа дааш доккхийла пай КПСС XXIV съездо моттигера Советаш. Шоаш моттигерта Іалдала органаш хьаьргіа тарра уж доккхарийла я юртбоахам детІахкхуллара гІулакх Іаламаш лаоде а доалаш латтах, къайбаех ма хулла дикагІа кай-да оцалга Іалаиде.

Укх шера шоль бетта Шелковской района къахьегамхой депутатий Совета хьалхарча сесса дойцар КПСС XXIV съезда решенеш кхочушъяра долъерна Шелковской района къахьегамхой депутатий Совета доккхарах доладош. Цига тІайица решенаш кхочушъяра оарцагІъаьлар Шелковской райисполкоме юртайн станицайн Советий исполкомаш, массазара комиссеш, юртбоахама специалистий новеа. Района хІара боахама коллектив дІадоалийтар цу хьалхахьара шоай доккхараш. Иштта айбир къахьегамдоашта юкъера клетама болх. Цу гІулакха хІара боахаме вІашагІъеллар информаторий группаш, дуа сов гІа бетта цхьаьна арадуьла доладелар хьайбаш деладерашта юкъерча социалистически хьа итогех дуацаш дола бюллетенаш. Района хьайбаш боахамаш дикачех дарегІаш долча довкъерча Іалашдаре социалистически хьа яьржар бригадай, фермай, звенной коллективашта юкъе. Иштта Къахьегама Шеча Байрокхе орден долаеча «Путь к коммунизму» колхоза коллективо района юртбоахама къахьегамдоашта юкъе болаш дІаболабир «Лаьтта леладара культура лакха йола боахам» аха цІа доккхера. Района Совета сесси хилча гІеро эргальшлай юртайн станицайн Советий балха ламаш а. Шоай ламаш тІа цар дуккха дукхагІа керко ю социалистически доккхараш пачхалкхех планаш кхочашъяра, производственера депутатий лоархІаш, дешал айдера. Масала, цу хьалхахье къаьстта белгалъяккха йош я Курдюковски, Гребенской, Степновска станичий Советаш. Цар дика болхаш ю боахамаш хьайбий продукци лакхара, хоаеш кхера, ялат чуцара, доакъар Іаламдара деший, Цхьа цхьаш станичий Советта сессий чакхьалоцашъ юртбоахамах лаьна дош ма дуцаш. Цу гІулакхо тоъал айбаьб къахьегамхой болатоахам, Советий лоархІам.

1971 юртбоахама шу чаккхдалаш латт. Мишта кхочашъе района къахьегамлоаша районий Совета сесса решени? Из къаьстта къадлокх юртбоахама шера итогаша. ЦІаккха ца хьийкъача тайппара дика хьийкъай юртбоахама культураш, лакххьаннай хьайбай продуктивность, дайбал кьайбаш, кол тІара балхазарш. Ерригача районе чудена вІа 37,2 воар тоиа да, тІакъчача доккхарел дуккха дукхагІа хул-ка. Ялат кхедарех из пачхалкхенга дохкарех хьалхехаш массанал дикагІа да районин Совета депутаташ. Тралин Николай Петрович керте латтача «Путь к коммунизму» колхозен Билетов Аллий Васильевич керте латтача «Красный пахарь» колхозаш. Юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 27 центнер ялат чуийцад цу болхамашка, ерригача района 22 центнер мара ца ийцача. «Путь к коммунизму» колхоза къахьегамдоашта юкъе шоай сий даькхад депутаташа колхозхочо Аверина Нина Дмитриевнас, доярка Вискинова Мадина Шагровнас, хьалхарча лелаеча Пискунова Любовь Дмитриевнас, механизатора Дорофеев Николай Васильевича, иштта кхычар. Кертерча дешал уж ба колхозаш еррагача балха участкашка къахьегамдоашта юкъе социалистически яхь йоржераш. Цу деша боахама доархІам а бош дуоц цар ялат кхалароента, хьайбаш леладерашта, комсаш лелоерашта шоай боахама коллективаша 1971 шера ерригача пятилеткагІаш хьалхашка латтача доккхарел. Цу тайпара клетамаш болх чакдбоах цар бахача пахл юкъе а, ХІаьта хьадьява беркат хІамаш а гуш да. Вахача дахкара юртбоахама продукци мара задана толаенца кхочашдар хьайбоагІа Бороздиновски Дубовскойн станичий Советаш.

Къаьстта дика къахьийгад шеларіча пятилетке хьалхарча шера Социалистически Къахьегама Турпал, СССР Лакхахьерча Совета депутат В. Г. Табашкова керте латтача «Коминтерн» колхоз Ленина орден лелаеча «Шелковский» совхозен хьайбаш леладераша. Ерригаа хьайбий продукци доккхара шера задание кхочашдьь бьинеб уж.

ТІайица социалистически доккхараш кхочашдара къахьегамхой оарцагІабоалча лоархІаме дакъа долш районин Совета юртбоахама массазарча комиссе. Маларра ьыча, ю ма КПСС XXIV съезда юртбоахама болхлошта хьалханка оттадаь доккхараш кхочашдара хьакъехье районин Совета сессе решени кхочашъяра тІамоскаш лоаттабаьр а, даьла къовсам боаргкабаш хиннар а. Комиссено юкъебоагІа ялат кхедара, хьайбаш леладара дешаех районе дикагІа клетаеш болах, вІалоий балха опыт а, говзал а, хьинар а дола специалистеш, районин Совета депутаташ. Уж ба, масала, вов. Шапнов (комиссе председатель), новкъостий Табашкова, Закаев, Кравченко, кхыбераш. Маларра ьыча из комиссе юкъе йоацаш, ю лоостам ца дуц шьаь цаІ юртбоахамах лаьца лоархІаме дош къовстадаш районе. Укх шера районин Совета сессе дувцаш юртбоахамах лаьца ши дош хийчаьа цу комиссе, юртбоахама продукци алсамъяккхе дьнна тІайица социалистически доккхарш кхочашдара тІехьашъ лоаттабаьб, цу хьалхахьа гІулакхаш маьшта дел хойтам хан-хаттахьа хоам бу. Масала, цу дІадоалаш «хьайбаш леладача балха халача процессашта комплексни механизаци юкъейоалае» дьна решени йир райсовета исполкомо. Из кхочаш мишта ю хьежар комисси массехъ бутт баьлча. ТІакха гучадаьлар из болх ахкъадолча боахамашка тесса лелабелга. Цу гІулакха беже яр «Сельхозтехника» района отделени. Комиссе цу сальата оарц даькхар, беже барашта доагІа тІазар а деш деррагача боахамашка дІаколадайтар фермашка комплексни механизаци юкъейоаллара балхаш. ХІана района 53 процент боахамашка автоматизацех пайда а эцаш хьайбашта хий меладелга вІаштІехьадьяккхад, доакъар дІателачех ялат кхуцачех — 42 процент боахамашка механизированни да балхаш, 254 ма Іулах 158-ца механизацех пайда эцаш хий мелаеду, иштта дІахьо.

Дика йоахо ю юртбоахама массазарча комиссе «Района колхозашка экономически болх тоабара да дазаред» яха районин Совета сессе решени чакхьяккхара а. Цу хьакъехьа дуккха къахьийгад комиссе члена «Коминтерн» колхоза председатела Вера Георгиевна Табашковас. Цо белктоахаме хетташ леладу экономически болх колхозашка тоабе дьнна шийна тІадилла общественни доккхар. Шей колхоза хІара бригада, ферма, мастерской хозрасчетах болх беребола вІаштІехьадьяккхад цо. Из гІулакх пайдане а лаьрхІа района ерригача колхозашка ямкхдаха могадир райисполкомо. Иштта дуккха ха хьалехьа района дукхагІа дола боахамаш хозрасчета тІа даьхар. Царех я хІана, масала, 68 процент рентабельность лаккхьь «Путь к коммунизму» колхоз, рентабельность 53,6 процент лаккхьь Менжинскае цІерагІа колхоз, иштта кхыраш. Цул тІехьагІа деиз экономически конференци ю райисполкомо. Масала, нарех цаІ яр дукха ха йоацаш «Района жа лелахара гІулакх тоадара да дазаред» яхаш тема а йолаш хиннар. Жа леладечар Іоаль хьалха латта опыт дуцаш чакхьлар из конференци.

КПСС XXIV съездо чІогІа лоархІам а беш белгалбаьяьккха юртбоахама продукци алсамъяккхара пайда эцанза кхы а дуккха торонаш йолга. ХІаьта уж Шелковской района а шортта йолаш я. Цудухьа деррига да лела Шелковской района къахьегамхой депутатий Совета юртбоахама къахьегамхой хьнар кхы а чІогІа ай а кечлаттаю, техниках, удобренех, кхьдолча кхоачамех биззаш пайда эцара къахьегамхой оарцагІбаха беза. Депутаташтара хила йиш яц партен правительстваш деррига советски халкъа хьалхашка оттадаь доккхараш кхочашдара гІулакха.

С. ШАДИЕВ,
Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета оргинструкторски отдела инструктор.

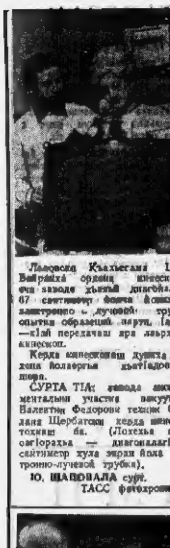

Лавовска Къахьегама Шеча Байракх орден кинескопаш еча заводе хьалш диагональегІа 67 сантиметр болча йоккхача электронно - лучевой трубкай опытни образецаш ярш, Іаржа—кІай передачаш яра лаьрхІа и кинескоп.

Керда кинескопаш дуккха аравоца йолаергья хьатІадоагІача шера.

СУРТА ТІА: завода экспериментальни участка вакуумщик Валентин Федоровн техник Светлана Щербатсон керда кинескоп тохкаш ба. (Лохехьа аьрда оагІорахьа — диагоналегІа 16 сантиметр хула экран йола электронно-лучевой трубка).

Ю. ШАПОВАЛА сурт.
ТАСС фотохроника.

МОСКВА. Пачхальская Іилма - тохкама кхага институте оттельча технологегІа Октябрьски революце цІерагІа Константиновски кхага заводе серийни араяца йолаеш а цІегІа лелаю пхьегІаш — чІогІача, йоахал лоаш йолча, иштлени тара йолча ситаллах дьь даш. сотаймакош, компотницаш. Йоахал а шолал а лоаш йола уж пхьегІаш цІегІа лелаеш чІогІа атта я. Холодильника чура хьийца яй пишка гаьа оллаш тІа оттабе а, бІоахбенна яй, нагахь санна эше, цийлача хила оттабе а йиш я. Цул совгІа металлах яьча пхьегІашкарчча дикагІа Іалйа латт ситаллах яьча пхьегІа чу хІама.

СУРТА ТІА: Іилмай йоккхагІйола сотрудник З. Д. Филиппова ситаллах яьча пхьегІах кердача образецашка хьежаш йолаш.

А. Пушкарева сурт.
ТАСС фотохроника.

ТІЕХЬАБУСАРАШ ХИЛА ЙИШ ЯЦ

ШУН ДЕКХАР, ГІИШЛОШЪЕРАШ

Пятилетка хьалхара шу чаккхдала юхейисар бутт совгІа да ма. Республикерча дуккхача гІишлошъеча организацей коллективаша Октябра дешача цІай сийна тІайица социалистически доккхараш тоалаш кхочаш а деш дика тоалаш даьлад дІабаьхча итт бетта. «Чечингсельстрой» треста коллективо къоелагІча оцтябре кхочашйир хьайбаш коа тІарча балхазарийн помещенеш хьал а эь эксплуатаци дІахлера шера план. ГІланегІа 12 ваар коа тІарча оалхзара лаьрхІа помещенеш хьалье язача хьалькар 24 запрамд лаьрхІа я. 1500 бехана лаьрхІа помещенеш хьалхьлй треста гІишлошъераша хьанегІа хьалье ешш лахнарш 1100 бе... лаьрхІа мара йоацаш. Иштта 8000 хьекхана лаьрхІа помещенеш хьалхьлй ца лампегІа хьалье ешш хьанарш 7700 кхобала мара йоацаче. Дукхьах 9 бетта гІишлош хьалъерга дІабоахах ахбаршх, гІишлой материалий хрннбах, иасаесла ... хьабяхашх бизза пайда ... пачхальалкхена 306 эзар сом пайда бахл. КхоалегІча квартала итогех «Чечингсельстрой» треста коллективана хьанайр СССР Министрий Советех ВЦСПС-ех цІерара кара тела ЦІе байракх.

Дикача къахьегамо толамаш чакибаьнкхаб дІабаша 10 бутт «Грознефтехимреметрой» тресташ, «Чечнигтазстрой» тресте, «Чечагропромколхозстрой» объедиенне, СМУ-4 (нач. Гайбаев), СМУ-7 (нач. Сайбиевн), Нохч-ГІалгІай гІишлошъеча управление, кхыча гІишлой организацей коллективаша.

Цхьабакъда, цхьайолча гІишлошъеча организацесочо доаха тоалаш дика дале а ерригга республика, къайамнча дальа къахьегама толамаш хІара да. Подрядни болхаш дара 10 бетта лаьа гІишлой-монтажни организацеша 97 процент мара кхочашъяьш. Республикерча 75 гІишлой-монтажни организацех итт бетта плана кхочашъяьшл 38 организаце. Цар белшегІа 10 бетта пайда ца лахье дахад 12 миллион сом ахча. Къаьстта чІогІа тІехьаесан я цу гІишлошъеча организацеш.

Организаци	Куьйгалхо	Парторганизацин секретарь	План кхочушдар %
Нохч-ГІалгІай гІишлошъеча управление СМУ-3	Евтухов	Муталиев	73
» — » СМУ-5	Васин	Горина	81
» — » СМУ-8	Федотов	Савельева	75
» — » СМУ-11	Сadыков	Курбатов	69
«Старогрознефть» НГДУ СМУ	Тихонов	Балаклеец	76
«Сельхозгазпромстрой» объединене СМУ-11	Юков	—	78
» — » СМУ-7	Мугадаев	—	86
Юртбоахама Министерства ПМК	доккхараш кхочашдер Гербишев	Хасанов	90

Боахама способаш гІишлой-монтажни балхаш дара гІулакх аела лел республика. Уж балхаш дара шера план ерригга республика хьанийкъача 10 бетта 86 процент мара кхочашъяьша.

Республикерча 24 Министерствах, ведомствах, организацех хоеспособаш гІишлой хьалхара организацех 10-ча хлоачушъяьшл пачхьалкхалдц план.

Организаци	Куьйгалхо	Парторганизацин секретарь	План кхочушдар %
«Грознефть» объединени	Назаров	Голованов	88
«Грознефтегеофизика» трест	Стронский	Бабиков	81
«Грозгаз» объединени	Хаматханов	Федосов	87
Ехачча реагентий завод	Евдокименко	Петров	84
«Грознефть» объединене УРС	Петросов	Саворцев	80
Юртбоахама министерства совхозаш	Полушкин	Бечаков	80
Хлебопродуктий управлени	Абубакаров	—	67

Фу бахьан да цхьайолча гІишлой-монтажни организацей коллективаша пачхальалкхен план кхочашъяри воккхар кхочаш ца ери? Тайп-тайпара дий-теш цар хьалаш а торонаш а? Дац. Массайолча гІишлой-монтажни организацешта нийслуш йола халонаш хьатарра я, иштта цар хьалаш а хьатарра да. Цхьайолча организацей куьйгалхоша шоаш керте латта коллектива тІехьайисара бехказа бала гІерташ тайп-тайпара бахьанаш уттаду. Бакъда, керттердар да къахьегам клетам ца вІаштІехьа ца баккхар, механизмашка машенашка нийса пайда ца эцар, кхоачамбоацараш дІадахара кхерда хьакъаш ца лохар, шоай доккхараш кхочашдайтара коллективаш оарцагІа ца ихар.

Цхьайолча гІишлошъеча организацей куьйгалхоша клетадаш пусковой объекташ хьаннахьа хьанъахь ахара къаьстта тешаш тІабахийта безнаьа. Цудухьа гІишлош хьалъяра график толдаш цар. Пусковой объект хьанахьа эксплуатаце дІалаш.

Шу чаккхдала юхейисар дукха ха як. Цудухьа тІехьаесача гІишлой организацей куьйгалхоша, партейни, профсоюзни организацеша клетамка вІаштІехьабаккха беза планировани ярех Іалашю ярах болх, чІогІъе еза къахьегама дисциплина. Укх юхейисача хана болх тоабара деррига ниаш оарцагІаха деза цар. ГІишлошъераша Сийлен доккхар да пятилетка хьалхара шу толамца чаккхдаккхар.

К. САЛТАХАНОВ,
КПСС Нохч-ГІалгІай обкома гІишлошъеча отдела инструктор.

ТИША АЬШК ГУЛДУ

• МалгІабика района массанахьа а гулдеш да тиша аьшк. Школашта юкъе шерра яхь яьржай аьшк дукхагІа гулдара. Дика вІаштІехьбаьккхаб из болх № 17 йолча Йоккхача Ачалкхерча школе, 7 тонн тиша аьшк гулде лаьрхІадар цу школа дешархоша. Цул тІехьагІа цар дош лелар Сийлахьйоккхача Октябрьски социалистически революце 54 шу дизара цІей дездеш 8 тонн тиша аьшк гулде. Шоай дош толамца кхоачашдо цар. Классашта юкъе яьржача яхье хьалха латт 10 «А» классера дешархой. ТІайица из дехараш шоаш гарта тІехьаоечаш а дош, цар гулдаьа аьшк 3,9 тонн. ХІаьта дешархой хІама дІа ца тиша аьшк гулдеш ба. Цу лоархІамерча гІулакха юкъе дика дакъа лоац дешархоша - комсомольцаша Асиев Руслана, Яхьяев Мухьмада, Чапанов Альмела, Кодоева Лемлая, Бекова Марема, Хутиева Марема, Халухаева Ингаса, Шадыкоева Дугурхана, кхычар.

Б. ГАСАРОВ.

хинааб аьтто, морально къовсаьлаьь тІаамаш хиннай ма.

Къел-маскар йоацаш я европейски а тІехьа ерригача общественни истор чухь. Цхьабакъда, цигта сай доацаш, готтара ираз доар лоархІаш хиннад къелах, цу гІулакха шоашта кІалхаьйоала аннб дохкаш ца боадача кхоачабеш хинаб къе мах. Мусульманаши мехкашка къел-маскар закончегІа дола хІама а лаьрхІа дІаоттаьь хиларо из хьалхагІа кинначул вІашагІа къе а хилаш а ший европейски собратиь вІашагІа хилаш къе сар, цхьабакъда, шийгарча хьвон сатоадлуш хила Іоналаш ца, цу тІа а из хьал шийта кхачарах вонна дІахадалаш община, хьал даршта ховстам бе доккхарийла а ваьа.

Кхетадеш да, цу тайпара «шийса» рузкъа дІа-юха дукъшига закон а дахь дІаоттадаьча политикадьна институташа Мухьаммада гаргагІа лаьттарашта, халифашта, военачальникашта, наместникашта Іалдала шерте оттй а рузкъаша тІаккхача а уж гІертара цхьаккха духьало ца хила.

Юкъьхьарча мусульманственни Іалашъаш хиина «дьна объединени» частни доалахье леладерен алсамъяккхарен дакъерча йоацаш йолча условей хьакъехье ньча политически союза белгалара оагІош йоахкаш хиннай. Цу союза члений аьзар нийсдеш йола норпаш лоадама хьожхалуш хиннадаш сага чурча дуненах. КъорІа белгаласгІа йола оагІув я. В. В. Бартольда нийса белгал ма доккхара, сага бокъоний вІалла терко ца йоца цхьаьна доаллахьен бокъоний хьакъехьа сов тІех йоаххо яр: къоал дарах кул доккха оттадаьд (5 сура, 42 аят), хІаьта сар верах куй гаргарча нахе ирьа деха бокъо мара лаи (5 сура, 49 аят), цу тІа а пхьа битар дай-ла везар лоархІаш а да.

«Ислам арадаларехьарча Мекка, Гаргарча Малхбоалехьарча кхы городашка а санна, дулхах-цІех йола гаргало чІогІа лоархІаш хиннай. Гаргарча ияхашара бувзамаш таьдача, оагІув хьалаенё фух-тайнах вах из хилча, ма деррра аьлча, сар цхьаний дакъе лоархІаш а хиннепаш.

Мухьаммад 622 шера вахе Маддана дІавахачча тІехьагІа хьахинна мусульманен община хьалха Іарбашта юкъе ца хинна тайппа объединени хиннай, хІаьта белгаларча дакъе дулхах-цІех йоцл гаргалонаш йохе а ю, шарна меттана юкъенний экономически, политически, идейни фактораш. Цхьабакъда, ислама тІа кьовстам болча тайпара цІаккха а тхайнадельдаш гаргарча нахех хадинга, хьалхагІа хиннача тайпан-племени а кхьметтел къамаш а бувзамашта юкъера морально ший кукъегІа йола индивидуальность хьакъоастаелга. Цо къаьтта хьахьокх сага «ший цІа дуталга» холдамболлаш дІадехаш дий доала-патернархальни гаргалош деррига бувзамаш таьдаш доле тур гонна лоархІаши хиннача евангельски христианства юккьашара мусульманство эргашегІа хилар. Ислама тІа дуацаш кертеррча дакъе тайпаш-племенаш, къаьст-къаьстача дынах йола группаш вІашагІ а теха, вІашагІа а яла йоккхагІъера, цхьабакъда, цунна цхьаьа мелла аьлча а этически йоахка йоаца деррагача «кхетамеча адамашта» цхьаьна а тайпара тара лесташ йолча бІарча цхьа общность хьалга да. Тайпа аха хІаша оалаигара хувцаш дац, кердача тайпара, шерагІа доаш, хІаьта цунгга хьежжа имущественно общественно-корпоративни политически зависимосташ дулхах-цІех долча бувзамашь цхьа мутІаре дІоттташ а цар поикъоставна чакхйоаллаш а я.

Духхьал хазамо йола бахача ньахе тайп-тайпара традиционни группаш тІагІоллара политически вІашагІтохар (объединени) ма хІама дар Маддакара, «бІарча цаІ дола халкъ» а.

Предане дий ца долайташ хьадикад Мухьаммада дена Маддкарча община хьалкара устав; цунах гуш да, Дьала пайхамдо Маддкарча дола законодатели устроители санна тІайица хилар, ди хьехар, ший хьахамаш бокъоина моральни дега чухьи кхоачашделга дІадехаш вафи «бехь дунен чура къехетам кхайкибери» лаьрхІа а ца эцаш. Маддкара вах устаю доккхарийла бьеб шоай къовсам тІа дола лелаш Аллахіа а ю вайтачун а судега дІатеда. Цу тІа бусалба нах санна пхьатарра бокъонаш йола общества политически членаш лаьрхІаб жутатий а хвачинкаш а. Циттара хьадоагІаш да КъорІа тІа хьадхьо: «Низ беш лан дьна чухь» (2 сура, 257 аят).

Гучох, цу хана вІашагІъелла а теоретически бакъаш а я къаьмашта а, дьна тІехь латта общность — ислам пайхамар Авраама (бусалба нахъа ИбраьхІамо) дьна хьехам-монотеистически дьнна дукъдуола бІарча цхьа хьест лоархІалуш бола хьехам юхаоттабелга да цхена йола доктрина: «ИбраьхІам е нудей а, е христианин а хиннаяц, из хиннае ханиф (вешта аьлча бахь да бар—мусульманин)..., е дукха хьалаш барех а хиннаяц» (3 сура, 60 аят). Из доктрина ислам хьаловдалеехьара, ислама юкъьацца, историчски бакъьаш хьалжехха, цхьабакъда, кхоачаш хиина дале йолча, мусульманство лерІайоагІача фазай хьесаперча исламе белгалоний тайпаш йола монотенизма ерригга формаш чудоацаш я.

Белгалдоалаш да, Маддакара община чІогІъенна клякза йолча шкъерІа Маддакара нтарха низа болашегІаш бІалсегІаш йола парти лоархІалуш хиннача моттагерча нудеицца компромисс хилаппа программ Мухьаммада лаьрхІа хилар. Цо общинах дІакъестабаьбаш уж, хІаьте ший хьехамашка по на город а аьнад Иерусалим, ламаз деча хана хьуг-таьь хийра отте а везаш йола. Цхьабакъда, бусалба наха шоашка низ ма белкаьре а Иерусалим кхохахкхай» хІаьта сужее уха моттиг, бусалба сага са латта центр а дьнна «Юх а къех» хьеххайкхьаний Маккъа. Боккъоппа цу хана арапьшна хила тарлу КъорІа тІара укх тайпара компромиссни стих: «Аллахіа кара я малхбоал а малхбузе а; хІаьта мичахьа дайра шо дІаоттача, шана я АллахІа юкъ» (2 сура, 109 аят).

Гоэза оттамне политична йоа хилийтай «Мухьаммадаьга» дьнна тешаче бусалбашта хьадда ц... лэ — Макка белгалье. Цо дена ... стоялаше кхара дьна ... къамашта а, хІаьта цунца ... бурейнатна цоашкара ... гэгэмони отта аб. Укхаза гучаьдалай ... хьесарча городашка гІулакхаш ... ца лоаш хинача пайхамара ... политически уйлаш а.

Политически хьелашка хьежжа хувцалуш хиннад хьача дынах баьрашерІ Мухьаммада гІулакхаш. Къематдьйлахь бусалба наха цйисса совгІат хургда, йоах КъорІа 5 сура 73 аята тІа, мутаташтеп керасташтех а; цул 85-ча стиха тІа дуоп исламана христианий доттагІаша вІулакхаш нудейх мостагІаши хилар; хІаьта 86 чутІа дІадех христианашарa а нудеицара а доттагІах дутцага.

Дьна хьехам цу хувцамаш билларах цІьааш е ...ш ал ниелаш, массела а теоретически бакъдий хьауттадеш хинад уж. Хатараш хьелаша хьежжа хувцара къаьстта вІашагІбеала нукъа ба КъорІа тІа, «хьадача истиха» ший тайпара принцип. «ХІара ший стих дІа массаза анка вай йоац массаза кйт, вай цул е цунна тарарчул дикагІа яр йоалаш. Хьона хаций АллахІ долшача хІамагна низ кхочаш волга?» (сура 2, аят 100).

Политически хьало уттадеш хинад къегІа болча бахача цхьанара ислама гІулакхаш. Мухьаммад цІаккха а хиннааш «къечаю пайхамар». ГІалхьа бІахаий барий каволога самна хьахийнад исламе, экономически котбах, пачхалкхех общественни группашка диллача оппозиционни уйлаш йолаш бола баха ах уж бале а. Кердача дьна оппозиционни хьасано Іалашдаьд цул къаьст-къаьстa алементаш бахача ннахах кІезигагІа боакъо йолча, къегІча группай дагардеранием хьаштатан цхьаьна ашарегІа ийеслуга. Из цхьан ашарегІа нийслуга кІезигагІа холуш хулар Гаргарча Малхбоалехерча городий «юкъера класс» дьна кердача хьехама ларда тІа консолидаци ян хиларга а политически вахаре ло юкъмоттигера позицеш хьалъунцарга а хьежжа.

«Маккаь» «Маддакеь» яхха, Мухьаммада гІулакхашца хьалмашкеш массела а белгалйоахаш йола ханаш, цхона хетачох, ерриге цхьа идеологи дегІайоагІачара шн фаза (оппозиционни официальни) санна лаьрхІача деттара хайсагІа хургдац.

Мухьаммадан Макка дехча хьехамашка-м дІлама партІато вІаалг-дукха хьеха а ю. Цу хана пайхамара кест-кеста тІахьехам баьб сар ший лоІамеа кхетамеи хилара, доаш ... дІахадата раьла ма хилара белгалара ... нуй тай уйлаш дальагаьа лестар вараерча гІулакхий порлка ... арвовенхам бола ... цу нордадна мутІахьа хилара санна лоархІаш белгалдьхха.

ХІаьта Маддаке воча дані Мухьаммада хьалхарча низам оттаду «цхьаьа цІера мутІахьа» хулга. Деррига а дальа кхелагІа леладаш хилара идея кхайкаю из керттера мировоззренчески принцип а лаьрхІа. Мусульманство официальни идеологи хиина дІа ме отт тІа-тІа, шаьрагІа гучаьоал, «мусульманство юкъмоттигера яр фатализм»[3] хилар. ХьалхагІа «цергІатача лоІама» дош хиина тІахьехамаш тІа-тІа дукхагІа ортодоксальни доацарий разряда ицгьеух, массе тайпара Іаьса гІулакхаш хьаллоттадеш а да.[4])

«Ислам» яхача дешa маІан мутІахьа хилар, ше далла дІаовлар да. ХІаьта даьлах тешача бусалба наха кхетадеча тайпара лаьрхІача, ды ший дизача маІанагІа (иман), вешта аьлча АллахІ воаш хилерах дог тешар, ма деррра аьлча, дано дІадехараштa мутІахьа хиларах кІезигагІа лоархІаш бе. Ше далла дІакравалар укхаза мича бесса а дала ше цхьаь лоравшка дилача юкъьаннара лоархІаш гІулакх да. ХІаьта иштта ше деррига а, са ма кхоашш мутІахьа хулга исламо ший хьалниача юкъе. дІадайхад нтара хьалхе кхало даьхьаса бахараша, бохам баьрашкара. Дукхьа нарга дош хиннад Мухьаммада ушкхаш, лаьтта боссабаь сиззлеш — Маддакарча община кутгалхой а болаш волча дала мутІахьа хила дез нахла тІадьехамаш. Бедуинашта аьннад: «Тхо тийшадІа Аь: «Шо тийшадац, цхьабакъхьа оаш ала: «Тхо мутІахьа хиннад», хІана аьлча ды хІана а хай летешка бессабаь. ХІаьта, нагахь санна АллахІа а по вайтаче а ахар дош шо хуле, оаш даь гІулакх ца доалдерганнуш» (сура 49, аят 14).

Ды делабаро ваш бусалба сагах бусалба сар, «АллахІа ший вихалаш баь лаьтта боссабаьрий шено йоашаш долча доала хьалашка лалувІаш хиларо, ше цийтгара дош мел доаь хІана детаро ву. Цунгага дІадах, цІенхаштта аьлча, хІамаш кхеталенга а ца дехаш, ды кІоаргга дег чу бужабаь делабелга а ца дехаш, уйла ца оаш духьале йолашш дисциплина лелаелга, даьлах кхерага, КъорІага а халифий тІаьехамашка гІолла хьакхайкхадаь дала лоараш къобалдаь тІаамага.

Бакъхьарча хІамеех болча ортодоксальни мусульманска дьахане дынах лаккхехьа, даьла дукхавезавола кух кхоллахах дошках дерегн лацкахьа, дег чуьь цунмарча моллагІча гІулакхал лаккхехьа — цу доллача хІамах лаккхехьа — латт далла мутІахьа хилар. НазагІа юкъебенеи оемад а ю назагІа дІаоттабьа ды ба ислам. Дукхе воалхлаш топанен туршен Іовкедаьд шошта детахь гонна доле хІамаш мутІахьа хиина, духьале йоацаш тІамца — дега хийра донеча иштта дІакара гІолла ше, хайгаддо дега тІазникага сага хьлазза дартдоэ хІама а дина дІаоттаьна йолча хана. Мухьаммада хьехам, цу тІа, бакъдар дьлча, дукхагІболча тоІабеь боахача нахе къоабальаь тІаайца дуккха положени хиннала а, цу наха шоай болам а хиина доаша шоай мукъегІа а болаш зоржах вІалла а хиннабеш.

Ислама цу керттерча этико-религиозни установка (далла мутІахье хилар дьнна шийа дезагІа да) дуккхача цхьаье белгальяккхар Гаргарчен Юкъерчен Малхбоален халкъий духовни вахара еррига стройн истори. Адамий кхелаш бокъонка хургдар хьалхагІа я кадь хиларах дог тайна хиларо, ше далла дІаварвалар ший лоІамагІарча (сийлахьа) гІулакхай езагІа йоа форма санна лаьрхІаро сага шийгарра леладешдола кхы тайна гІулакхаш бебашка доацаш кетийтад, тоъа стимулаш тийнаш сага кхарагІдувла дукхха хІамаш дегІадаххара, дуненна цуц тасочески бекаье гІулакхаш хилийтара.

ХІаьта, нагахь санна даьада цхьан деша тІа сацанза йола уйлаш чІогІа дегІааххара белгалбаьнен дальах тешашо опыте хебоэуш йола халонаш бакъахьарча тайпара кхетае гетара дика хоаш ма дьнна хетацги хиина ды сага экспериментальни зеакки, реалистически искусство, хІара сага хІамах саннера уйла дегІаора наьхе тІара цІенхаштта духьале хиопакле, из далла мутІахьа хилара идея тІех хилара кхетаде йиш йолаш да. Юкъьенца низ бола пятчхьалкхех Іалдал бахьал долаш хьалхагІа санначп родо-племенной установлениешта духьала хиина керда законоуложенеш хьье, ларде хилар духье доттабьча къовсане идейни гера хиенад ислам, хІаьта хана йоахале уж вайконоуложенеш чІогІъера гера, дегІалкхе йола политико-социальни структура доттаара орасто а хиина дІаэттад.

Мухьаммада замалехь чІогІа тоабенна хинаб ды политически идеологе маІан ма чульцандь. Цхьабакъда духьал ма бакьал доаш политически санзетам ма дІахо хІазага дегІабоагІаш хинаб, дьна доктринаш белгалйоалаш йолакхосность, кІоарга традиционализм йоалаш хинаб. Из Іалтеъад Гаргарчен Юкъерчен Малхбоален мехкий вахара сергача сфераш. Іарбий халифатага сихха ниа бола деттанех ю тІема-политически толамаш доа-хиггех Іалаш а дош, политически дьни, дьна институтий а пачхьалкхе а цу тайпара вІашагІдувзалар тІехьаде бІалие йолаш хинад цул доакерча халкъий экономически вахарех культурех дІаде дегІааахара, «VII бІаьшерица культурахь тІехьабисача исламе арадахьа ... хамаш а хиина дІаоттад, цудухьа хоадабаь бар нисхь, нагахь санна цаьрна тІера кадралара хоадабаь беце а, иттал автодитетни доагл ахьча законодательствоца уж хуцаpa».[5]

Идеаш материальни кре а хила дІаотт массана уж хьалльнъачунд тІехьагІа, аьдаь Маркс. Ис формула нийса йоагІа кхежаш йолча, меттахьа леладча замашне исторически хувцамий ... белгалдоахача революционни идеологешта яга а ца Іеш. Из нийса йоагІа иштта адамаш исторически традице хІамарах дІа а дийхии доаттадеча, ийна дІаьньнача, шоай да яьхха яьмача, цхьа ххна. Замалахь прогрессивни хинначе социальни установлениешта уж чІогІа тІаоттадаьча идейни доктринашта а. Ислам дукхьад цу тайпара консерватива идеологи хьалха а хиинай, хІана а я.

Е. ФРОЛОВА,
СССР Іилмай Академе философе Института йоккхагІйола Іилмай болхо.
«Іилман дин» яхача журнала 10-ча номер тІара, 1971 шу.

[1] А. Массе. Ислам. М., малхбоалехьарче литература изд-во, 1963, оагІ. 32.

[3]) К. Маркс, Ф. Энгельс. Соч., том 9, оагІ. 427.

[4]) Далла хьалхашка хІара сага ши-ший нраственни белхтоаха хила беза яхаш кхайкадьча мутадилитий хьехам цхьан юкъа (халифа Мамунех Васикех доал деча хана) кхьметтел низагІа тІамйбайташ бола официальни ды а хиина дІаэттаб. Цхьабакъда из доал «дІаьха» деттаказар. КІезиг-дукха хувца мара ца луш котьалар мутІахьа хиларах йола ортодоксальни доктрина.

[5]) В. Бартольд. Ислам. Пг., 1918, оагІ. 35.

«СЕРДАЛО»

8-гІа оагІув, 20 ноябрь, 1971 шу.

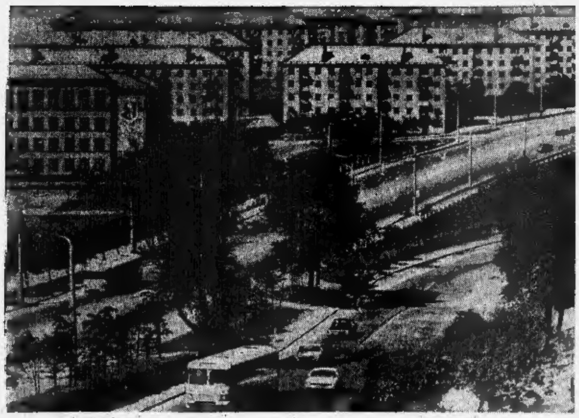

Укх тІеххьарча шерашка йоьгІоьллачу йоллаш хуьйцаелла Владивосток. Чуьйча цІенна бІарчча кварталаш хьерда хьалхьаь ухказа. Городе хьалхьеш латт театрен цирков здание, техника ЦМ, главпочтамп, форда соьгІалуй Дворец.

СУРТА ТІА: Владивостока 100 шу дизара цІергІча проспекта оьгІонгахьара городе чувоьгІа хоттиг.

Ю. МУРАВИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

20 НОЯБРЬ

В. И. Ленина цІергІара культура Дворец. 16.00. Лекционе зал. «Делахи берашн» яха диспут. 17.00. Тематически кино хьоьхарга. 19.00. «Ритм» яха хатирхой клуб.

Химикий культура Дворец. 11.00. «Луноход», «Бригантина» яха клубаш. Яйтача атлетексеІа бола цхьаш. 11.30. Шахматни турнир. 16.00. «ЛазугІа орсий аша, кашка» яха духовой оркестра выступлени. 17.00. «Дж хьахилара цуй классови чулоацам» яха лекци. 20.00. «Сага синйле къахьегамна к» яха тематически сайре.

Н. К. Крупске цІергІара культура Дворец. 11.30. «Эпоий къахьа фалгаш» яха берашта хеталь утренник.

«Красный молот» заводе культура ЦІа. 17.30. «Турпалаш — комсомольцаш» яха тематически кино хьоьхарга.

Пролетбата цІергІара культура ЦІа. 13.00. Сег йоалларо торжественни регистрация яз. 18.00. «СССР халкъий зоттагІа Советски общества боккха низ» 20.00. Катирхой салаІара сайре. «Орфей» яха вокально-инструментальни ансамбле концертни программа.

КИМ цІергІара клуб. 17.00. «Пятилетка тІа боьх еха гІолла» яха кинопанорама. «Вахта» яха фильм. 20.00. Къонача мальхадалттахой салаІара сайре.

21 НОЯБРЬ

В. И. Ленина цІергІара культура Дворец. 9.00. «Малышок» яха кинотеатр йилла я. «Фольгий дуьнен тІа» яха киноутренник. 12.30. «Искорка», «Сакъерлама агротека» яхей клубий занятеш. 16.00. Лекционни зал. «Космосера вадар» яха лекци. 17.00. «Сагалбеелра горизонташ» яха тематически кино хьоьхарга. 19.30. «Современник» яхача эстрадни коллектива «Нилеса тІехьа аьлла» яха концертни программа.

Химикий культура Дворец. 11.00. «Малышок» яха техникий театр. «Цьогалц тхьегаш» яха спектакль. 11.30. «Сеттьала» яха кинотеатр. «Октябрь хьажхелла...» яха кинофестиваль. 12.30. «Пионерски маршагІа долх тхоь» яха киноутренник. 20.00. Катирхой салаІара сайре.

Н. К. Крупске цІергІара культура Дворец. 10.00. «Коьл лениец» яха кинотеатр йилла я. 16.00. «Советски республикаш бохаргбоаца буьзам» яха киноутренник.

«Красный молот» заводе культура ЦІа. 17.00. Вокальни группа выступлени.

Пролетбата цІергІара культура ЦІа. 17.00. «Катирхойн музыка» яха беседа. 20.00. «Орфей» яхача вокально-инструментальни ансамбле концерт.

КИМ цІергІара клуб. 13.00. Киноутренник. 17.00. «Дмил тоьбаш цуо идеологии» яха лекци.

ХЬОВЗАМ ХИЛИЙТАНЗАР

Цхьа шу соьгІа ха мера ца Гуьдермески депонтеркин дела цІмашинста гІирча машинисте Тихонов Владимирана къахьега. Шу шу хьалха Орджоникидзевски машинистаьа техникум чекх а яьккхи цига балха вара из.

Укх денойна Махачкалера бола пуьхь тІабола поезд а йоьлаш воьгІар машинист П. И. Гроль. Шелкале яхача станце дІакхачаланьа 2271 километр кхачи пикетехь Тихонов Владимирна бІарг тІайттира цона гІолла бедача маьнька рельсаш пуьхьа яйкхина хилара. Цо цхьа хоан бир цхьй машинистага. Цу мальха тІа дукхьаьа йоаргІача поезда машинистага рецаца хоан бе віашгІехьдаланзар. Цуо тІоьшгІа Шаманк станца кхьачача цех хаам бир станце дежурнига. Цо поезд арт а ца йоьнийтти йитор.

Наьнья тІа поаррі ца хилийтарах Къилбаседа Кавказа машинаьйа Махачкалински отделени кулгалхочо совгІаташ дейар машиниста П. И. Гроле цуй гІаьнча В. Тихоновна.

М. ЗАХАРОВ.

САГИ ІАЛАМИ

Іалам лоралара дешах льыца КПСС XXIV съезде тІанийнача решенешка тьехьа укх шера СССР-ен союзни республикайи хии Законодательство Лардаш кийчьай, хІаьта уж СССР Лакхехьарча Совето цІоагІньа а 1971 шера 1 сентябре дена кхоачашье лекхар дарь а я.

Хинах долча кердача законодательства цІоагІа новкъостал де леза хих эффективнегІа, Іилман наькъаца пайда эцаран мІаданна, пурхаиш бІехдергдоаш, кІезигаргдоаца из лораларан.

По еррига промышленни предприятеш, колхозаш, совхозаш а, хІаьта иштта хІара советски сага а лекхарийла ву хий кхамбеш лоалара. массаза сапна дикен цІенаш хилийтара, доза хий бІехдеш дола юстарара хьачуукха хиш соцадара, хий цІендуш лоралуш гІирсаш а кхьийола техически устройствани а ца тІалкхийтам лоаттаара йоакхо е.

Юстара тІадоагІа хиш водоемашка чухийта могаду, нагахьа сапна метаргІоаца бІеха хІамаш царца оце.

Цу гІулакха віашгІехьа доаш дукха хІамаш да вай республике. Дукхача предприятешна хІанш а тІехьа вуламе хІамаш уоши чура чкъьарий доаделли дола бІеха хиш чуухийт водоемашка. Цхьайолча предприятей кулгалхой, хий цІендеча гІирсашна беча балхан бІеха хиш водоемашка чу ца ахийтаран хьалхара белхотокхаме бола мах шек а белхотокхам хеташ, бац чкъьарий чулела водоемаш лоралеш бІех ца йітилгеи тІаложаль йолча республикерча органаш яхар да.

Масала, дукха ха йоацаш хьу чанхйоахача Ермоловски комбинате баьча тохамо хьахьекхар, «СССР водоемашкара чкъьарий запасаш лорарах йола Положени» цу предприяте хадданза телхаеш хилар. Комбината Шолжа чу ухийт чурча чкъаьраштех кхьча пайданеча организмаштел дуддам деш йола мехкалыьтта продукташ, фенол, формальдегид, ацетон санна йола веществаш.

ДОК-ера араухка бІеха хиш цІенду гІирсаш долаш я комбинат. Цхьабокъла, цу хишта формальдегидаш нийсалуш хиларах биофильтра тІара микроорганизмаш чІоагІа ихкаьйча, хьал тІа я, дукхьа бокъонца цІендаш араккхувса бІеха хий, хІаьта мехкалыьтта продукташ формальдегидаш санна йола дукхмера хІамаш сов дукха йоалаш а хул.

Автотранспорт болуш къаьстта йоттиг ца комбинате. Водителаша духхьал комбината хоа ел машенаш, мехкалыьтта продукташна из бІех а еш. ХІаьта доггІаш хий ІоьтахИйта дахьа харшаш ца хилар бахьан долаш комбината территоре тІара бІеха мел йола тІамаш, догІа дийлхача Шолжа чу йоах. Машина дахттаеш лоаттадеча силаде автотранспорта заправка еш хана мехкалыьтта продукташ Іонеж, тІаккха, уж хьалуша кийтьаь моттиган на хилар ах, йоачаш на хилл а е, уж а Шолжа чу йоадаю доггІаш хиво. Цу тайпара Ермоловски ДОК-ера бІеха хиш дІакхийттачу тІехьагІа Шолжа кислороди режим тайх, тІаккха из цу чурча гидрофлоране фаунан чІоагІа Іатть.

Чкъаьрий лоралучча Грозненски лесповке ДОК-а кулгалхошна цхьа санна дукхаза а льхад цу лайкъерза кхоачамбоацарах дІалахапа ларгдаш. гІод тохалоа ца доалаш моттигаш а нийсъелнай. Цхьабокъла хІанналца хьа царга аьпар дайта могаш цхьаькха а йиш.

Цкъа цхьаннена дург хургдаь цар цон!?

Б. ХИЖИЛК.

КРИТИКЕИ БИБЛИОГРАФИИ

ХЬАЛХАРА КНИЖКА

Кизга санна сага уйлаш, цуй нигат, зІлао хьакъохаш хила еза поэта произведенеш. Пошкий я ха дехкар кхоачашлара поэтий тазалера торо, цуш. Советски сага вахар дІава дрина, хІара сакъета кушату. Цу хувцамаша гІоздаьха дертялу советски адамий дегаш, уж шоаш ба уж хувцамаш деш бареш.

ТІеххьарча хана гІалгІай поэзе езаш бараш мІзай къонача поэтий массех цІи. Царех ба Гагиев Гарехан, Пашев Ашар, Арчаков Тухан, къьбераш. Цар поэтически произведенеш газеташ тІа, альманаха тІа хепайийттей, хІаьта царех цхьабарада вразийцад шоай цхьаьцца, шинна книжка. Ала йиш яц, къонача поэтий произведенеш ерригаш а кхоачамбоацарех мукъа я дьма, бакъда царех дукхагІьпраш дешачунна эстетически салоІам луш, сага вахар а хьаштаи а доьвзаш хьаьь я. Цунах лоттош да уж маьхада хилар.

Хьалхара книжка автора шийна дега гІоз хиина ца Іеш, поэзи езаш барнгІа а дега гІоз я. Къьстта боккха кхаь дул цох книжка тІарча стихашца кхайкаш уйлаш лоаман шоаха санна цІена хуле, шийн дегацара бІзам автора къьта хьахьокха хайнадале. Дика стихаш — хьаьнача хаьтта дІабийнача хлата буртига тоса я. Хьакача хаьтта бийна буртиг санна, яттаза, бІаьаза адамий дегашка ебенза Іергьаш хІара стихотворенцара цІена уйла, дукхача ваха дІахлаьмаз а. Цар хьаллацаназа а Іергбаш автора беш бола хьайкам.

Вай лакхе белгалбаьхача къонача поэтех цаІ ва Угурчиев Азамат — Гирей. Массеха шу мара дац Угурчиева поэтически творчество литература лепаш бараш та цІзе. Бакъда, дукха ха йоацаш эгара хьалхара шийн поэтически книжка арахийцад къонача поэто. ХІара поэто а сацма вахарах, сага гІуллакхех, цуй уйлах шийн тайпара хаду Угурчиева а.

Сенах лаьца я цуй поэтически творчество? Эгара хьалха поэзи езаш бараштэ хьалхаьнна ше еш йолча отчета (шитта лархІа доаз хьалхара книжка) юкъе Угурчиева яхийтай Ленинах, Даьхенах, вартех йола стихаш, сага вахарах еш йола уйлаш, лирически стихаш. Книжка дохкха дешё я зодара дукхача оагІонах я къонача поэта стихотворенеш. Къьстта белгалдаккха безам ба сборника тІара дукхха стихаш кхачача автори... йоацаш, шийн тайпара аьрь хилар. Хьалхаьрча вай «Цхьн» яха стихотворени. Поэта хаьнстІа, цо шій массаза йоагІаш тІерха:

— Вахка массал хьелха — Цхьн,
Хьалха дайагІ йоалар — Цхьн.
Ма тоам бацар Цхьн аьнна
Из бІарча цІи цах тиллар...

Къонача автора «Цхьнкат» — «Эш» вай безам хул уж мугІарш дийшача.

Тайп-тайпара темех хьаьн Угурчиев Азамат Гирей вай дуьнача сборника юкъе яха стихаш. ДукхагІьараш доаца я уж, бакъда ца яьча нийса хургдац, шоаш доаца яле а оттадеш доза сурт къьбга долаш лоархІамерча гІулакхашта хетаьл уж хилар. Вахарцара белгала дар, адамашта тоам беш а пайдане а дар автор доаза тІертилга де яз, шийн дега гІоах махега дакъа кхачийта гІертилга да. Поэт тІагІолла хьежа вахарга, цуй оагІоний чулоацам боаза, башха гІерт хз. Вахарах, празерча тахамеках ше сапна бохкий а беш вай замаш ях бажилга лов цуна. Бакъда, Угурчиева кхетаду тахапара вай хьеш ше-шагІа хьахина доацила, из дакъа, новноша къовсама хьхххелла долга. Цу хьакъехьа белгала я къонача поэта «Ноаноай» яха стихотворени:

Вай тха ноанай, шоаш на гуш
Бала бисабий-те?
Укх дуьнен тІа оаш ца Іевнаш
Цхьаккхе хала йий-те?
МассагІ вої вихьа шун тІаьхо
ЮІааоагІаргвоацам.
МассагІ йоаай вгІа жарал,
Тахапар тІехье кхоадам.
Баркал шоана, оа тха ноаной,
Доахах ца деха,
Баркал шоана, гІалгІай истий,
Даим ишттэ даьха!

Наьнах йолча тенах из цхьа стихотворени аьрь Іийнаваь къонача поэт Угурчиев. Цу темах йолча циклаца я «Наьна дог» «Наьна кулгаш» яха стихаш. «Ноаной» яхача стихотворенеца дилла сурт тоаду, шерду цу стихашна.

Вахарцара, сагапара, Даьхенцара къонача поэта безам белгалбоаккхаш, лаьйра гоалаца е чулоацамна е дика лархІа йиш йолаш стихотворенеш дукха я вай дуьначча сборника юкъе яха. Царех я «Ленин», «Дошкал цу ана», «Цу тха юрта», «Кхер соа», «Даьза сона» яха а иштта кхьйола а стихотворенеш. Цар хьакъехь поэт тІехь-тІехьа детІавоагІаш хилар, цуй гоазал лакхлуш латтадьга.

Хаьрц хургдар къонача поэта итгаро хьалхара книжка кхоачамбоацарех доацаш ха яьча. Дукха я сборника тІа безама лирических лаьча стихаш. Безама лирических йола стихаш поэзе езаш бараша массаза лоархІаш а хиннай, хІаи хІаьо лоархІаьг а я. Бакъда, поакъа дале а белгалдакхаьза хоаглаш Угурчиева цу лерхах йола стихаш гражданскі темах йолчрел халагІа хилар. Хьаздарта вай цуй «Сахула сейхьа» яха стихотворени. Чулоацам дедэза болаш хилараха соьгІа, метта а віаштІехьаьда не стихотворени:

Ашахе сийрдаьнча
Сахула седкъа ирабоал.
Мала доавах дІакъайлабаьлча
Дега езар гучайоал...

Кхеташ дац «малх доавах дІакъайлабаьлча» мара дега езар гуча хІанд алац? Нагахьа из цу хана мара гучайоалаш ца хилча, «сахула седкъа» арабалар цунца фу доагІаш да? Дукхьал автора ше хадечул уйла ца хьега мара дІама хам ха.

ДоагІача а ца доагІача а Угурчиева стихашца вайна гу бІаргаш. Масала: «Уж гІоадьмана могІар бІаргаш» («Езачунга» яха стихотворени), «Йийай Іаьрша, кІоарга бІаргаш...», («Сахула седкъа» яха стихотворени), «Сийрда бамихах уж хьай ши бІарг» («Сагот на де» яха стихотворени), «БІаргаш, Іаьржа, могІар бІаргаш...» («БІаргаш» яха стихотворени), «Уж хьа бІаргаш сона гу» («Лоаман йоІ» яха стихотворени). Хоза бІаргаш массаза хоза да. Цунах лаьнне а ала хІама хац. Бакъда доагІача а ца доагІача а тарлац поэтически произведенешца бІаргех язделга. Дешаш вар а кхетаи автора: цхьа бІаргаш да къонача поэта Угурчиева массанаьна дуьцараш, е шийна мел дайараш да?

Кхоачамбоацараш доьзагІа болчуш я творчествана нийсалаьтаргду, бакъда ишнега царех лоралалар хІарайе дехар да.

Угурчиев Азамат - Гирей — догІазоагІаш поэт ва. Вай тешаш, цу сборника тІа кхоачамбоацараш дукха дале а, вай дуьнача цун эгара хьалхарча книжках тоьалха соьгІа соьгІат хург.

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ХЬАЖА, ЛАДУВГІА

20 ноябрь
ТЕЛЕВИДЕНИ:

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Массанена бола гимнастика. 9.30 — Карадаввам. 9.45 — Вовоего, «Седкъе оо...» [illegible] 17.00 — «Хьенам» (юсий йоттала). 9.00 — Москва. 10.10 — Передачай программа. [illegible] 20.10 — Телевизионни фильмий Кавказенски 4-ча фестивале фильман-лауреатон. «Цуй сийлален къахьегат» яха художествени фильм (шолгІа серп). 21.30 — «Хаа». Информационни программа. 22.00 — Сийлахаьа Ленинград. Ленинградера передача. 22.40 — Популярни фильм. 23.15 — Керлахолиш. Передачай программа.

7.30 — «Сердалан газета обзор. 7.30 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.30 — «Къонал» (юсий йоттала). 9.00 — Москва. 10.10 — Передачай программа. 15.20 — «Вай цхьа йолла музыкальни...» [illegible] 18.30 — Телевизионни фильмий Кавказенски 4-ча фестиваль фильмаш, лауреатин. Цуй сийлален къахьегат яха художествени фильм (кхолгІа серп). 18.00 — Сердалабаш. 18.10 — Передача из йоазонхочо Смирнова. 18.30 — Хьажа са республике. Химикий культура Дворец. 19.30 — Гаунтман. «Малх чубалале хьейкка». Пушкина цІергІа Ленинградски Академически театр... 20.55 — «Хаа». Информационни программа. 21.35 — Спектакль дІахоьаьар. 23.10 — Керлалоахош. Передачай программа.

21 ноябрь
ТЕЛЕВИДЕНИ:

[illegible]

РАДИО:
21 НОЯБРЬ

6.30 — «Юртара вахар» (юсий йоттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хоаттам. 7.00 — Москва. 7.30 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ФКП-ей ИКП-ей ЦХЬАН ЯЬ ЗАЯВЛЕНИ

ПАРИЖ, 18 ноябрь. (ТАСС). 16-чей 17-чей ноябре Парижке ИКП генеральни секретара заместитель Э. Берлингуэр керте а латташ Итальянски коммунистически парте делегаци ФКП генеральни секретара заместитель Ж. Марше керте а латташ Французски коммунистически парте делегаци віашагІкхийтта хилар.

ФКП-аси ИКП-аси цхьана яь вранцкхача заявлене тІа белгалдоаккхаш махкалара, вежарашка безам, къайле йоацаш, бартагІа чакхдаьлар віашагІкхетар.

Документа тІа йоах, Европе хьахулаш ха хеода хьал. Европе мехкаре дахарен віашти гІулакхаш деладарен район е йиш йола торо болаш я.

Европе кхерамазален віашти гІулакхаш деладарен дешай хьокъехьара Европа юкъера совещани ар континенте лерда отношенеш оттаярге бодача новкъа хилаза ергІоаца эгал лерхІ шиннаш а партте. 1972 шера из ергІолаш ахь тІа хьалхе хила леза хьалаш ца уоттадеш хилаш ца ехкаш цу совещанена дукххача оагІорахьаре кийчо ярга доалаша деггдац.

Европера тІеща кизаш кІезиглен дешдеш герэ дІадаккхара гІулакхаш лек лерхІаш переговораш яра тІехьа я шоаш, аьлар ИКП-аи ФКП-аи делегацеша.

Цхьана яьча заявлене тІа белгалдоаккх Вьетнама, Лаоса, Камбоджа халкъаша барт-цхьоагІо хилара болама цар империализмана духьал, шоай долеме хилара тІехьа лоаттабеча къовсамо новкъостал дара беррига низ тІабохийтаргболаш шаьшка парти хилар.

Гаргерча малхбоалерча хьалаге а хьежа, ИКП-аи ФКП-аи делегацеша йоах ООН резолюцей Палестина Іарбий халкъа а цу районерча дерригача халкъий а къаман бокъонаш лархІарен лардаш тІа Гаргарча Малхбоалера конфликт политически къоастаяра тІехьа а шоаш.

Заявлене тІа йоах ИКП-аси ФКП-аси антикоммунизма интеллигенцияс харцыю, уж мичча я гучалларах, революционни, демократически, къаман болама духьал, барт эІбарая империализма агрессивни политикаш новкъостал деш уж хиларах тарра.

Шина а парте дийцар социалдемократически къовсаме чІоагІа низ лакхлуш латташ хиларах. Профсоюзаши цхьоагІонга бодача новкъа толамаш даьхад. Цо партеша хьалхашка оттаду цхьана гІулакхаш делладоза вергдоаца хьал, гІагІорта дІадех Европе капиталистически мехкий коммунистически партеша цхьана барт бола гІулакхеш долга.

ФКП-аси ИКП-аси йоах марксизма-ленинизмана пролетарски интернационализман принципий кІийлен тІа дуьнен халкъашта юкъерча коммунистически болама гІулакхий хьахье ергІоаца цхьоагІо чІоагІьдоа новкъостал дергда шоаш.

Ерригача коммунистически болхлой партей, дерригача социалистически мехкий, дерригача антиимпериалистически хьай гІулакхий цхьоагІо империализмана духьал лоаттабеча къовсаме керда толамаш доахаргхилара тешам ба йоах ФКП-аси ИКП-аси цхьана яьча заявлене тІа.

ЛОАЦЦА

КОНСЕПСЬОН (Чили), 18 ноябрь. (ТАСС). Укхаза митинге къамаьл деш, Куба премьер-министра Фидель Кастрос аьлар Кубана ях империалистически экономически блокада, гаргацара провокацеш, бандитски налеташ, саботаж, диверси тІаерзаьлар кубански революци хІалак яра. Бакъда новстагІаца дийрхІар чакхдаланзар. Тхо котдаьлар. Цу тІехь керттера фактор хилар, белгалдаьккхар Ф. Кастрос, социалистически мехкаша, къаьстта Советски Союзо даьча новкъосталах.

Кастрос белгалдаьккхар Латински Америка цхьоагІо хилар йоккхача лоархІаме долга. Цо хьайкхар Кубален Чилеен юкъера доттагІален вошІален бувзамаш чІоагІлуш а дегІадоагІаш е хилар.

БОНН, 18 ноябрь. (ТАСС). Тахан укхаза хьайийлай социал-демократически парте ергІани йоаца съезд. Керттера теркам тІабохийташ да чурча политика дешаш.

Дуаца оттадаьоа дешашта юкъе а парти Іаьдала керте латташ даьккхача шин шера итогаштех цуна хьалхашка латтача дехараштех хетаеь СДПГ председатела, ФРГ канцлера В. Брандта доклад.

ВАРШАВА, 18 ноябрь. (ТАСС). Тахан бола бе болеаний ПОРП Центральни Комитета 12-гІа пленум. Дуццаш дола деш ца ПОРП V-чей VI-чей съездашта юкъерча хана ПОРП ЦК-а баьча балхах йола отчет, хІаьта иштта укх тІеххьарча хана партеш юкъе хиннача переговорех Политбюрос еш йола информаци а.

ТОКИО, 18 ноябрь. (ТАСС). Дукха нах юкъе болаш хьна митингашен демонстрацешен дуьхьал хьалр Япона столица Окинава «юхаялларах» йолча, цу гІайрен тІара США ракетно-ядерни базаш дІаяха ца лерхІа соглашени ратификаци яра парламента лаьрххІа йолча комитете чувоьнача доаа деча парте деладеча гІулакхашта. Эзараш йола нах чакхбаьлар дукхьал а баьна соглашени ногаа социал-демократаш хьувзача парламента гоналха гІолла. «Правительстваси доал деча партеи коташ тІатехай халкъо дІадехараштэ», «Маьрша, базеех, ракетаех, ядерни герах мукъайола Окинава еза тхона» яхаш цхьатарра цІогІара деттар демонстранташа.

Польски Халкъа Республике чІоагІа дІайоллаенний шекар доаккха сезон. ХІара дешна заводашка йоагІа эзараш тоннаш сенкар. ХІана Халкъа Польшае шекар доаккхара къаьхкьа дуьне эгара йоккхагІчарех цхьа моттиг лоац.

СУРТА ТІА: Добржелина шекара спекла ІайоксеСью латт.

ЦАФ — ТАСС сурт.

А. Дэвисаца барт-цхьоагІо

НЬЮ-ЙОРК, 17 ноябрь. (ТАСС). «Дуьнен халкъашта юкъера барт-цхьоагІо моллагІча а демократически къовсама толам балара хилаза дерелоаца хьал да», — аьлар американски телевиденега гІолла ше къамаьл деш Калифорне набахта йоаллача негритянски коммуниста Анджела Дэвиса йиша Фаниа Дэвиса.

Фаниа Дэвиса аьлар бІаргаш довра кхерам болаш йолча Анджелай уназціепоао дІадех дарба дара из гоггара чехка мукъаьнхьаза ергІоаца хилар.

Американски антикоммунистически реакце Іезапа кІал Анджела кийсаьлар белгал а даьккха, цо аьлар: «Вайне а коммунисташ бац беже Вьетнаме тІом беш хилара, е маьхаш лакхдалара, аланн кІезигдалара, гарлема берех цицхолгаш летара».

Фаниа Дэвиса дийцар Демократически Катирхой Дерригатвен Федерацие инициативагІа яха Анджела хиннача 11 мехка из хунхкача ваха хьалаоцар хилар.

ХАОТТАМ

Тахан республике гІолла Грознен лоадамбоацаш моркаш а йолаш енья ха хургья, фегара температура республике гІолла 10—15, Грозне 12—14 градус йіеххал а йолаш. 21 ноябрева 23 ноябре кхаччалца хувцалуш моркаш а йолаш. Йовчаш а йоацаш. налибуззаьера гІаьхача бохраже мух а хьекхаш ха хила а фегара температура байсашка 2 градус шапалтара 3 градус йІоахала кхачача, денойха 11—16 градус йІоахдл йолаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!
ЧАКХДОАЛАШ ЛАТТ 1972 ШЕРА

«СЕРДАЛО»
ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газета язлу букъане еррига отделенешка а промышленниста транспорта гІишлошъяча, оралургжегнахьача. лекхера заведенешкаьяча соковедениеча совхозашкьача, учреждениеча, областной организациеша... уполномоченцешка гІолла а.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ:
Цхьан шера — 3 сома 12 кепиг;
6 бетта — 1 сома 56 кепиг.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ 1972 шера «СЕРДАЛО» ГАЗЕТ ХАННАХЬА ЯЗДЕ!

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный-61, 364061. Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-00; редактора зам. — 3-39-11; бехктехама секретара — 3-34-30; партийни вахарен, культурал, промышленностен отделий — 3-43-30; юрта йоалаш отделе — 3-43-23; письмий отделаи бухгалтерие — 7-00-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект 7/34.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный-61, 364061, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-00; зам. редактора—3-39-11: ответственного секретаря—3-34-30; отделов партийной жизни культуры и промышленности — 3-43-30; отдела сельского хозяйства—3-43-23; отдела писем и бухгалтерия — 7-00-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/34.

СФ05998. Заказ № 9080